

Diplomová práce

Emoce ve veřejné sféře: inaugurační projev prezidenta

Studijní program:

N0114A300106 Učitelství pro střední školy a 2.
stupeň základních škol

Studijní obory:

Český jazyk a literatura
Základy společenských věd

Autor práce:

Bc. Tereza Koublová

Vedoucí práce:

PhDr. Veronika Frantová, Ph.D.
Katedra filosofie

Liberec 2024

Zadání diplomové práce

Emoce ve veřejné sféře: inaugurační projev prezidenta

<i>Jméno a příjmení:</i>	Bc. Tereza Koublová
<i>Osobní číslo:</i>	P22000703
<i>Studijní program:</i>	N0114A300106 Učitelství pro střední školy a 2. stupeň základních škol
<i>Specializace:</i>	Český jazyk a literatura Základy společenských věd
<i>Zadávací katedra:</i>	Katedra filosofie
<i>Akademický rok:</i>	2022/2023

Zásady pro vypracování:

Práce se bude zaměřovat na emoce ve veřejné sféře. Cílem je zjistit, v jaké míře jsou emoce ve veřejné sféře projevovány, jak je využívají média a jak na emocionální projevy reagují občané. Emoce jsou zajímavým fenoménem, jejich výzkum je poslední dobou na vzestupu, avšak emocím na prezidentském postu, navíc v České republice, nebyla věnována taková pozornost. Diplomová práce bude rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části budou vymezeny emoce, jejich druhy, to, jak nás emocionálně ovlivňují média, jak časté je vyjadřování emocí u politických funkcí a jak se emocionalita projevuje v jazyce. Praktická část bude obsahovat analýzu inauguračního projevu prezidenta. Konkrétně to, jak byl projev emocionální (podle výrazů obličej, emocionalita v řeči), jak projev podala média a jaké byly reakce na projev ve facebookových komentářích.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

Jazyk práce:

tištěná/elektronická

čeština

Seznam odborné literatury:

FTOREK, Jozef. Public relations jako ovlivňování mínění: jak úspěšně ovlivňovat a nenechat se zmanipulovat. 3., rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012, 215 s. Komunikace. ISBN 978-80-247-3926-7 HOGGET, Paul a Simon THOMPSON. Politics and the Emotions: The Affective Turn in Contemporary Political Studies [online]. Continuum, 2012. ISBN 1501301624, 9781501301629. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=aZHaswEACAAJ&source=gbs_book_other_versions_r&redir_esc=y HOCHSCHILD, ARLIE RUSSELL. The Managed Heart: Commercialization of Human Feeling. 1st ed. University of California Press, 2012. <http://www.jstor.org/stable/10.1525/j.ctt1pn9bk> PUDLÁK, Štěpán. KREV, SLZY A SMÍCH Emoční paradigma ve zpravodajství [online]. Praha, 2012 [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/46857/DPTX_2009_2__0_296400_0_88740.pdf?sequence=1 Diplomová práce. Univerzita Karlova. SOBEK, Tomáš. Problém emoční manipulace [online]. Brno, 2014 [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/274121062_Problem_emocni_manipulace. Odborný článek. Masarykova univerzita.

Vedoucí práce:

PhDr. Veronika Frantová, Ph.D.

Katedra filosofie

Datum zadání práce:

14. dubna 2023

Předpokládaný termín odevzdání: 30. června 2024

L.S.

prof. RNDr. Jan Píček, CSc.
děkan

prof. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
garant studijního programu

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má diplomová práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

25. června 2024

Bc. Tereza Koublová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí práce PhDr. Veronice Frantové, Ph.D. za odborné vedení, veškeré podněty a připomínky a v neposlední řadě za trpělivost při vzniku této diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá rozbořem emocí z teoretického hlediska, a to v různých odvětvích: emoce z pohledu psychologie, biologie a politologie. Sleduje české prezidentské volby v roce 2023 a představuje nového prezidenta Petra Pavla. Emocionalita je následně studována prakticky – na inauguračním projevu. Dále je zkoumáno mediální zobrazení projevu a reakce od uživatelů facebooku na projev. Připojena je také didaktická kapitola, která předkládá návrhy aktivit do hodin základů společenských věd, potažmo občanské výchovy.

Klíčová slova

Emoce, inaugurace, personalizace, projev

Annotation

This master thesis deals with emotions in a theoretical way from different branches: emotions from psychological, biological and politological point of view. It tracks the Czech presidential election in 2023 and introduces new president Petr Pavel. Emotionality is then studied practically – on inaugural speech. Following chapters contain the media representation of the speech and opinions from facebook users. In the thesis there is also a didactic chapter, which presents activities that could be used in civics lessons.

Keywords

Emotions, inauguration, personalization, speech

Obsah

Úvod.....	9
1. Teoretická část.....	11
1.1. Emoce.....	11
1.2. Od racionality k emocím v oblasti politiky	13
1.3. Personalizace politiky.....	16
1.4. Emoce a politika.....	18
1.5. Postava politické osobnosti	19
1.6. Jak média ovlivňují veřejné mínění.....	21
1.7. Neverbální komunikace.....	24
1.8. Jak se emocionalita projevuje v řeči.....	28
2. Praktická část.....	32
2.1. Petr Pavel.....	32
2.1.1. Předvolební období.....	33
2.2. Praktická část, metodika.....	36
2.3. Inaugurační projev – forma	37
2.4. Inaugurační projev – obsah	38
2.5. Porovnání projevu s bývalým prezidentem Milošem Zemanem	40
2.6. Reakce politiků na inaugurační projev	42
2.7. Mediální zobrazení inauguračního projevu	44
2.7.1. Blesk.cz	44
2.7.2. Mladá fronta DNES.....	45
2.7.3. Stránka ČT24 na facebooku	46
2.7.4. Stránka Blesk.cz na facebooku.....	50
2.8. Didaktická kapitola.....	53
2.8.1. Pracovní list – porovnání dvou projevů, vhodnost/nevhodnost emocionality v různých typech projevů, žákovská zkušenost.....	53
2.8.2. Roleplaying – politik	56
2.8.3. Rozpoznání manipulace v textu/v promluvě	56
Závěr.....	58
Zdroje	60

Úvod

Emoce mají své místo v každodenní komunikaci. Vyjadřujeme je všichni, někdo více okatě, někdo se je naopak pokouší skrývat. Emoce mají své místo i v politice, cesta k jejich přijetí byla však dlouhá, zpočátku se politika brala jako čistě racionální věda, ve které není prostor pro emocionální vyjadřování. Jak se píše v kapitole *Emoce a politika*, postupným vývojem se emoce začaly normalizovat a dnes už není nic nevídaného, když politik projeví lásku svému domácímu mazlíčkovi či zajde s podporovateli do hospody. Řeč je zde o postavě politicky nejvyšší – prezidentovi, konkrétně o českém prezidentovi Petru Pavlovi. Diplomová práce se věnuje rozboru jeho inauguračního projevu a reakci médií či uživatelů facebooku na něj.

Téma práce jsem si vybrala z důvodu jeho aktuálnosti – emoce jsou všude kolem nás. Jsou také na místech, kde by nás to třeba na první pohled nenapadlo: v prezidentském inauguračním projevu. Chtěla jsem emoce studovat právě na něčem, kde nejsou prvoplánově vidět. Také mě zajímaly pohledy jiných lidí, a tak jsem se rozhodla připojit analýzy komentářů. Celkově jsem se snažila o rozšíření povědomí existence emocí i na nečekaných místech.

V teoretické části je věnován prostor také neverbální komunikaci, principům, jimiž média ovlivňují veřejné mínění či emocionalitě v jazyce. Připojena je také didaktická kapitola, jež předkládá aktivity na téma emocionality v oblasti politických projevů. Cílem je zjistit, v jaké míře jsou emoce ve veřejné sféře proječovány, jak je využívají média a jak na ně reagují občané. Cílem je také vytvoření didaktických materiálů vztahujících se k tématu politického projevu ve spojení s emocionalitou. Materiálů na takto konkrétní téma není mnoho, a tak jsem se rozhodla, že vytvořím vlastní pracovní list se zaměřením na pocity z různých typů projevu, připojím roleplaying na téma politický projev a přidám rozhovor s politikem, na kterém žáci budou sledovat prvky manipulace v textu.

K výzkumu je použita metoda kvalitativní obsahové analýzy. Ta se zabývá obsahem sdělení: kdo co řekl a čeho se tím snažil docílit. Tato kritéria byla studována v příspěvcích nejčtenějších deníků *Blesk* a *Mladá fronta DNES*. Ještě jsem připojila reakci veřejnoprávní televize *ČT24*. Využívala jsem především online články, u *Mladé fronty DNES* jsem použila online podobu tištěných novin. Zkoumala jsem také komentáře pod facebookovými příspěvky zmiňovaných médií. Kromě obsahové analýzy se v práci vyskytuje vizuální analýza

prezidentského projevu. Konkrétně jsem se zaměřila na oční kontakt a výraz ve tváři při pronášení projevu.

1. Teoretická část

1.1. Emoce

Problémy¹ spojené s emocemi vyplývají zejména z jejich charakteristik a z rozhodnutí, které aspekty zdůraznit a považovat za klíčové. Podle psychologa Ivana Slaměníka (2011, str. 9) jsou lidské emoce komplexním celkem, který se skládá z několika částí. Celý emoční proces začíná reakcí na vnější situaci, následuje uvědomění si prožitku, aktivace tělesného stavu prostřednictvím autonomního nervového systému a žláz s vnitřní sekrecí a končí výsledným chováním, které emoce vyvolala.

Emoce slouží k posuzování životních situací a ke smysluplnému chování jedince. Dříve (a například i v psychoanalýze) byly emoce přiřazovány k instinktům, avšak později se začaly spojovat s kognitivní funkcí. Magda B. Arnoldová v 50. letech 20. století poprvé představila emoce jako hodnotící systémy, které směřují k něčemu, co je intuitivně považováno za dobré nebo špatné. Emoce jsou doprovázeny fyziologickými změnami a sklonem k určitému chování nebo myšlenkovému hodnocení. V běžném hovoru se užívají pojmy emoce a city jako synonyma. Psychologové se však shodují na významovém rozdílu, který pojmy provází. Behavioristé Woodworth a Marquis upozorňují na nadřazenost pojmu emoce nad city. City jsou podsložkou emocí a důležitou charakteristikou citů je, že jsou si člověkem uvědomované. Emoce v opozici s city jsou nespecifikované vzruchy organismu (Nakonečný, 2000, str. 8–10).

Výše zmíněné odlišení pojmů emoce a city uznává také filosof Jesse Prinz (2005, str. 9). Pokud jsou emoce uvědomované, jedná se o city. Prinz tvrdí, že v problematice definic citů a emocí, existují 3 přístupy: První tvrdí, že pocity jsou nezbytnou, ale ne dostatečnou součástí emocí. Druhý přístup vnímá pocity a emoce jako ekvivalenty. Třetí přístup naopak argumentuje, že pocity nejsou součástí emocí, ale slouží pouze k jejich detekci.

Během evoluce se lidský mozek vyvíjel od nejprimitivnějších částí, jako je mozkový kmen, který máme společný s dalšími živočichy, až po komplexnější části, jako je neokortex, šedá kůra mozková, která má funkci myslícího mozku. Z mozkového kmene se tvoří limbický systém, ze kterého se později stává centrum emocí. Limbický systém vznikl z čichového laloku – pachy byly přenášeny do mozku, kde se podle typu pachu tvořilo jednání a reakce

¹ Komplikovaností emocí s ohledem na jejich definici jsem se zabývala již ve své bakalářské práci: *Emoce lidí a zvířat* (Koublová, 2021). Na následujících 2 normostranách vycházím z úvodních kapitol již zmíněné práce a ze zdrojů v ní uvedených.

organismu. Specificky lidská šedá kůra mozková pak propojila emoce s myšlenkami a díky ní jsme schopni prožívat emoce vyvolané kulturou, představami či symboly (Goleman, 1995, str. 19–20).

Pojetí emocí v oblasti psychologie a filosofie prošlo dlouhým vývojem. Ve starověké filosofii emoce představovaly narušení psychické pohody člověka. Konkrétně ve filosofii stoicismu byly nekontrolovatelné projevy emocí považovány za něco, čeho je třeba se zbavit. Velký důraz byl kladen na kontrolu a umírněnost v oblasti prožívání. Názor, že je člověk schopen své emoce řídit, zastával filosof René Descartes. Za jeho racionalismus byl kritizován Baruchem Spinozou, který zastával názor, že existuje paralela mezi duševním děním člověka a výrazy v jeho obličeji. Tudiž i když se člověk snaží kontrolovat své emoce sebevíc, stejně ho obličej prozradí (Poláčková Šolcová, 2018, str. 7).

V oblasti psychologie se emocemi zabývali mnozí, uveďme si představitele psychoanalýzy, humanistické psychologie a teorie citové vazby. Psycholog Sigmund Freud, představitel psychoanalýzy, poukazoval na problematiku potlačování emocí. Nereflektované a nezpracované emoce mohly vést k hysterii a k patologickému chování. Humanistická psychologie, jejímž představitelem byl například Abraham Maslow, se zaměřovala spíše na pozitivní emoce. Podle Maslowa jsou pozitivní a šťastné emoce iracionální a neužitečné, ale přesto nás zcela pohltní. V teorii citové vazby (attachementu) Johna Bowlbyho se poukazovalo na důležitost vztahu mezi pečovatelem a dítětem a zkoumaly se důsledky tohoto vztahu v pozdějším vývoji (Poláčková Šolcová, 2018, str. 8–9).

1.2. Od racionality k emocím v oblasti politiky

Do 80. let minulého století byla politika považována za vědu čistě racionální, oddělenou od emocí. Pozdější studie však poukázaly na fakt, že myšlení je úzce propojené s emocionální stránkou a tyto složky od sebe nelze oddělovat. Průlomovým výzkumem se stal výzkum Roberta Zajonca, který v 80. letech otevřel debatu ohledně propojenosti emocionální a racionální složky v lidském rozhodování. Zajonc byl toho názoru, že ať chceme či nechceme, naše reakce na podněty z vnějšího okolí budou vždy afektivní, iracionální a tudíž emocionální. Jeho názor vyvolal řadu reakcí, které otevřely debatu na téma emocionality (Hrbková, 2014, str. 40–41).

Emoce byly v politice považovány za narušitele demokratického zřízení, zcela se ignorovaly nebo se poukazovalo na obtížnost jejich uchopení v oblasti politiky. Když došlo k posunu ve vnímání, nejpoužívanější teorií emocí v politické psychologii se stala Teorie afektivní inteligence (TAI). Tato teorie na rozdíl od jiných vznikla přímo v prostředí politického výzkumu pro účely vysvětlení vlivu emocí na politické myšlení, chování a rozhodování. TAI se opírá o neurovědecké poznatky, které emoce chápou jako předvědomé afektivní hodnocení, které následně ovlivňuje kognitivní a behaviorální procesy (Mužík, 2019, str. 703–704).

Základem TAI je přesvědčení, že emoce jsou základním prvkem politického rozhodování. Základní jsou dvě: entuziasmus a úzkost. Zpracování těchto emocí probíhá pomocí dvou systémů. První, dispoziční systém, představuje dlouhodobě zastávané názory a postoje. Dispoziční systém informuje jedince o tom, zda je jeho chování v souladu s dříve naučenými zvyky a jednáním, případně tyto vzorce aktivuje a dává zpětnou vazbu o úspěšnosti chování jedince. Jeho primární emocí je entuziasmus. Druhým systémem je tzv. dohlížecí systém, který má za úkol varovat jedince před hrozbami, tj. tím, co není v souladu s dispozičním systémem. Projevem aktivace dohlížecího systému je úzkost. V momentě, kdy se ocitáme v neznámé situaci, jsou všechny aktivity pozastaveny a pozornost je přesunuta k hrozbě. Následně se zahájí proces učení nového vzorce (Hrbková, 2014, str. 45).

Dispoziční systém je aktivní většinu času, jede tzv. na autopilota a je pro něj typické automatické bezmyšlenkovité chování. Jako kontrola zde slouží tedy dohlížecí nebo sledovací systém, jenž se aktivuje v neznámých a potencionálně nebezpečných situacích. Konkrétní příklad z politického chování je pak příklon Američanů k Republikánské nebo Demokratické straně. Stranu volí automaticky podle toho, se kterou se více ztotožňují. Identifikace se

stranou ve spojení s entuziasmem pak vede k tomu, že jdou lidé pravděpodobněji k volbám (Mužík, 2019, str. 704).

Pokud se identifikujeme s kandidátem a vyvolává v nás pocit entuziasmu, budeme ho více podporovat. Zároveň ale budeme méně aktivní ve vyhledávání dalších informací, abychom se o něm dozvěděli více. Je dokázáno, že pokud pocítujeme úzkost, vynaložíme více aktivity k vyhledávání dalších zdrojů a uvažování o něm. Úzkost totiž vyvolává vyšší vnímanou důležitost problému, která dále podmiňuje aktivnější získávání informací (Mužík, 2019, str. 704).

Ladislav Holý také připomíná strojovou racionalizaci, která byla přisuzována politice. Zmiňuje ještě utilitární kalkulaci, která byla pro politiku stejně příznačná. Upozorňuje na dvojí chápání politiky v antropologii. Někteří antropologové viděli politiku jako prostředek k získání materiálních zájmů, privilegií a výhod. Pro antropology byla politika „*otázkou zájmových skupin, ekonomických sil a mocenských vztahů*.“² Cílem politiků by dle tohoto pojetí bylo brát vše a nedávat nic na oplátku. Druhá skupina antropologů poukazuje na něco, co převyšuje utilitární kalkulaci politiků, čímž jsou symbolické akce. Autor zmiňuje důležitost symbolů v politice, které jsou nástrojem interakce politiků s veřejností a legitimizace moci. Symboly mají vyvolávat žádoucí emoce, ať už směrem ke stávající politické struktuře či k nastávající. O tom, jakými prostředky politické strany prostřednictvím symbolů ovlivňují emoce občanů, bude pojednáno v následující kapitole (Holý, 1991, str. 73).

Krejčí (2004, str. 281–283) rozděluje politický racionalismus do dvou podtypů, a to na tradiční racionalismus a omezený racionalismus. Tradiční racionalismus je charakterizován připodobněním politika k výkonnému počítači. Jsou do něj vloženy úplné a srozumitelné informace o tématu, kterému se politik věnuje. Politik je ke zpracování informací vybaven dokonalým programem – morálkou, inteligencí, znalostmi, zkušenostmi, ale i intuicí a pocity. Zde už dochází k dalšímu posunu v tom smyslu, že jsou i do tradičního racionalismu započítávány pocity. Výsledkem tohoto přemítání pak bude dokonalé racionální myšlení a jednání, které bude přesně definovat téma politikova rozhodování a popisovat správné body k plánování dalších kroků.

Omezený racionalismus klade důraz na psychologické aspekty politického rozhodování. Rozhodování není izolovaná jednotka, která by probíhala bez dalších vlivů. Jsou

² HOLÝ, Ladislav. Svoboda, národ a jednotlivci v české kultuře. Online. *Český lid*. 1991, roč. 78, č. 2. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/42701078>. [cit. 2024-01-08].

zde určité hranice, které rozhodování dělají těžšími. Například to, že politik nemusí vždy nutně dostávat ucelené a pravdivé informace, se kterými potom pracuje. Někdy je politik přehlacený informacemi. Různé výzkumy ukazují, že možnost rozumné volby je oslabena s vysokým množstvím variant. Rozhodování také často probíhá v časovém presu, který má na politika neblahý vliv. Často nelze předvídat důsledky politického rozhodnutí. Hranice jsou dány také vnitřně – v člověku samotném. Zmiňme omezené vzdělání, nižší inteligenci a představitost, či nekritické podléhání emocionálním procesům (Krejčí, 2004, str. 283).

Oba přístupy zahrnují emocionální složku. Autor se však snaží poukázat na fakt, že v jednom případě, v případě tradičního racionalismu, politik umí s pocity pracovat, přijímá je jako složku svého rozhodování, a i přes ně se dokáže racionálně rozhodnout. Druhý přístup zmiňuje spíše pohlčení psychologickými aspekty, nemožnost je ovládnout a kontrolovat. Teorie omezené racionality je v některých zdrojích chápána širěji (srov. Koukolík, 2002). Teorie je vysvětlována v širších rámcích, dovysvětluje, že se iracionálně nechováme za všech okolností, avšak naši volbu ve velké míře ovlivňuje prostředí a celkově svět kolem nás.

1.3. Personalizace politiky

Podívejme se dále na článek *Strany na ústupu, lídři na vzestupu?* (Linek, Voženílková, 2017). Již název nám napovídá, že se jedná o další posun ve vnímání politiky, konkrétně politických stran a jednotlivců. Autoři hovoří o tzv. „personalizaci politiky.“ „*Politickou personalizaci lze definovat jako proces, který je vyjádřen zvýšeným významem individuálních politických aktérů a poklesem významu politických skupin v politickém procesu.*“³

Voženílková (2018, str. 18) dále připomíná, že proces personalizace nezahrnuje pouze politiky a politické strany, jak se v českých zdrojích často uvádí, ale týká se také voličů. Personalizovanou se politika stala zaměřením se na politiky jako jednotlivce, ale lidé často volí právě ty politiky, se kterými se ztotožňují, čímž dochází i k zájmu o individualitu voliče.

O personalizované politice se nejprve začalo hovořit v souvislosti s americkým prostředím, kde je důraz na jednotlivce kladen více než v evropských demokraciích, a to především kvůli prezidentskému režimu a většinovému volebnímu systému. V posledních letech je však tento trend pozorován i v Evropě. Autoři uvádějí příčiny, proč tomu tak je. Proměna spočívá především v individualizaci společnosti a poklesu významu kolektivních identit. Dalšími příčinami jsou technologické pokroky především v oblasti médií a nová institucionální uspořádání soudobých demokracií (Linek, Voženílková 2017, str. 148).

Petr Jurek (2014, str. 27–28) ještě uvádí argument týkající se oslabování vazeb mezi politickými stranami a společností, respektive nedůvěru v politické strany a nezájem o aktivní participaci na volbách a dalších politických aktivitách. Zvýšil se zájem o politické aktéry jako jednotlivce. Do popředí se dostávají lídři, kteří se často snaží o individuální sebe prezentaci nezávislou na subjektu, který reprezentují. Také média zdůrazňují osobní kvality jednotlivých kandidátů.

V Českém prostředí jsou hlavními příčinami personalizované politiky již zmiňovaná nedůvěra v politické instituce, antistranictví a delegitimizace politických institucí. Nedůvěra, charakteristická pro postkomunistické země, je vysvětlována nespokojeností s novou elitou, která ve svých rukou dříve soustředila moc, nespokojenost s ekonomickými reformami. V rámci parlamentní republiky by největší roli měly zastávat politické strany, které jsou však českými občany chápány jako neschopné nést odpovědnost za své chování, respektive chování jednotlivých politiků (Voženílková, 2018, str. 25).

³ LINEK, Lukáš, VOŽENÍLKOVÁ, Marcela. Strany na ústupu, lídři na vzestupu? Online. *Sociologický časopis*. 2017, roč. 53, č. 2. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/44823793>. [cit. 2024-01-10].

Vůbec nejvýznamnější politickou postavou bývá prezident, ačkoli má – v případě ČR jakožto parlamentní republiky – marginální úlohu ve vedení země, v porovnání s dalšími politickými složkami. Ale právě tato osoba se často stává objektem sentimentálního vztahu. Slovy Jamese Barbera „*prezident je více než instituce. Je to ohnisko pocitů.*“⁴ Roli davu, mas a organizovaných skupin nelze přehlížet, ale jejich fungování je tím výraznější, čím kvalitnější mají vedení (Krejčí, 2004, str. 212).

⁴ KREJČÍ, Oskar. *Politická psychologie*. Praha: Ekopress, 2004. ISBN 80-86119-84-X.

1.4. Emoce a politika

Důležitost emocí v politice, ale i v obecné komunikaci, připomíná socioložka Anna Durnová ve své knize *Understanding emotions in post-factual politics* (2019, str. 110). To, jak o emocích mluvíme ve veřejném diskurzu, má obrovský vliv na politiku, jelikož se tím vytvoří jakýsi rejstřík pro to, co je legitimní názor, co je chápáno jako pravda a kým je tak chápána. Emoce popisuje jako spouštěcí mechanismus toho, jak jsou vysvětleny okolní jevy, ale jsou také kontextem, ve kterém rozumíme těmto vysvětlením. Pokud jsou v narativech a argumentacích emoce užity, jsme schopni je zarámovat jako dobré, špatné, přijatelné či nikoli. Pokud se v mluvě objevují emocionální prvky, lidé tak lépe poznají, co má daný mluvčí rád, čeho se bojí nebo čím opovrhuje. Emoce v sobě tedy ve zkratce nesou sociální, kulturní a politické stopy.

Další pohled na to, podle čeho lidé volí, přináší Robert Sapolsky v knize *Chování: Biologie člověka v dobrém i ve zlém* (2019, str. 381–382). Připomíná, že volba lídra není vědomou volbou a že na naše rozhodování má vliv řada predispozic uložených v našich mozcích. Uvádí například situaci, kdy si děti mají vybírat kapitána na výletu lodí ze dvou kandidátů, kteří v dospělém světě kandidují na prezidenta. Děti v 71 % případů vyberou toho, kdo zvítězí i ve volbách. A jak svou volbu učinily? Na základě vzhledu. Je dokázáno, že lidé, kteří jsou obecně považováni za krásnější, budou mít větší šanci zvítězit. Souvisí to s obecně přijímaným fenoménem, který tvrdí, že hezcí lidé jsou také morálnější, spravedlivější a celkově lepší lidé.

Kromě vzhledu mají na rozhodování vliv schopnosti a zkušenosti kandidáta. Tyto vlastnosti jsou ještě důležitější než názory na určitá témata. Sapolsky také uvádí volbu prostřednictvím sympatičnosti, kterou zasazuje do amerického prostředí, ostatním demokraciím prý tento způsob přijde nepochopitelný. Jako příklad uvádí souboj Bush vs. Kerry z roku 2004, kdy republikáni vedli předvolební kampaň v tom stylu, že si lidé mají vybrat svého prezidenta podle toho, s kým by raději šli na pivo (Sapolsky, 2019, str. 381).

1.5. Postava politické osobnosti

V současné době existuje mnoho studií a publikací, které rozebírají psychologické aspekty politické osobnosti. Zmiňují osobnostní charakteristiky a zásady komunikace s masou, které předurčují jedince k tomu, že bude dobrým vůdcem. Na důležitost kvalitního vůdce pro politickou stranu poukázal již sociolog Max Weber. Pokud má strana charismatického vůdce, který disponuje mimořádnými vlastnostmi, je schopen získat obdiv mas. Stranický program se posléze dostává do pozadí (Marek, 2005, str. 124).

K vůdci se pojí pojem autority, což je *moc, která je relativně bez výhrad přijímána jedinci*⁵. S tradičním rozdělením autority na legální, tradiční a charismatickou autoritu přišel již zmíněný Max Weber. Legální autorita staví na spravedlivé dělbě moci, racionálních základech, všeobecně platném systému pravidel, dosazování kandidátů dle jejich kvalifikace. Legální autorita většinou vládne ve státě, který je řízen administrativou, je byrokratický (bez negativní konotace, která se tomuto termínu přisuzuje dnes). Tradiční autorita je charakterizována společnou vírou v ustálené tradice a hodnoty, oddaností občanů a odpovědností vlády osvícených. Charismatická autorita představuje vůdce, který disponuje jedinečnými vlastnostmi, kterými je vůdce schopen ovlivnit další lidi (Lukas, Smolík, 2008, str. 59–60).

Psychologickými mechanismy, kterými politická osobnost ovlivňuje masy, se zabývá politická psychologie. Tyto mechanismy jsou obsaženy ve čtyřech hlavních bodech, které jsou ve velké míře založeny na iracionálních psychických silách, jež se projevují ve vztahu mezi vůdcem a masou. Prvním procesem je nákaza – ta spočívá v emocionálním přenosu určité emoce na masu. Druhým je sugesce. Sugesce je založena na podvědomém a nekritickém přijímání názorů vůdce masou. Následuje přesvědčování, což je verbální mechanismus stojící na informaci, kterou chce vůdce přenést na masy a získat jejich souhlas s informací. Imitace je posledním principem, jenž si klade za cíl podvědomé přijímání a napodobování pomocí demonstrace konkrétních obrazců jednání (Olšanskij in Krejčí, 2004, str. 214).

Politik může mít přímý vliv, kdy občana (voliče) ovlivňuje přímo. Může využívat také nepřímého vlivu, kdy působí na instituce a prostřednictvím nich i na občany. Nebo kombinuje oba způsoby uplatňování svého vlivu. Vůdce lze rozdělit do tří typů na základě funkce, kterou

⁵ LUKAS, Josef a SMOLÍK, Josef. *Psychologie vůdcovství*. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-2139-9. Str. 59

ve státu nese. Prvním je inovátor, který, jak název napovídá, s sebou přináší změny a nové pořádky. Předkládá nové hodnoty, normy. Dalším typem je konzervátor, jenž vykazuje vyšší míru autority než typ inovátora. Konzervátor zachovává stávající, tradiční pořádky, a pokud to není vyloženě nutné, nepřijímá nové změny. Posledním typem je protektor, který je laskavý a přiměřeně autoritativní. Svě následovníky k sobě připoutává právě tím, že jim přináší pocit bezpečí a klidu (Lukas, Smolík, 2008, str. 75–78).

Na tom, jak kvalitním vůdcem se člověk může stát, závisí také osobnostní kvality. U politika často hrají roli kognitivní schopnosti, fyzická zdatnost, emocionální či řečnické dovednosti. Dobrý vůdce se musí často a rychle rozhodovat a reagovat na nové informace. Řečnické schopnosti na vysoké úrovni jsou zapotřebí v komunikaci se spolupracovníky, ale také s širokou veřejností a médií. Politik může tyto schopnosti využívat i k tomu, aby ovlivňoval mínění lidu a k tomu, aby občany dostal do řečnických pastí. Dalšími aspekty vůdcovy osobnosti jsou také charisma, sociální inteligence, sebevědomí atd (Krejčí, 2004, str. 216–217).

1.6. Jak média ovlivňují veřejné mínění

Česká média se stala hlídacím psem demokracie. Politická komunikace, potažmo celé politické mínění, je tvořena politiky a politickými žurnalisty. Žurnalisté s politiky tráví mnoho času, dělají s nimi rozhovory, které poté přetváří do jazyka novin. Celá politická moc je tvořena slovy, jelikož se politika nezaměřuje tolik na reálné kroky, ale spíše na očekávání a požadavky společnosti. Znaky moci jsou verbální a lze je rozdělit do dvou skupin, credenda a miranda. Mezi credenda patří jevy, kterým má adresát politického komunikátu věřit. Obsahují dokumenty, které vedou k volbě významných politických představitelů, také argumenty, jež vedou k vysvětlení zákonů a programů. Miranda jsou jevy, které mají adresáti obdivovat. Jsou to sentimentální symboly, které slouží k identifikaci s politikou – hymny, vlajky, hesla, charisma apod. Credenda a miranda společně tvoří politický mýtus, který má své symboly, např. v USA jsou klíčovými symboly práva, svoboda a rovnost (Bartošek 1993, str. 6–7)

V předchozích kapitolách jsme hovořili o personalizaci politiky, ale proces personalizace se projevuje také v jiných oblastech, například v médiích. Tyto dvě sféry jsou úzce propojeny, podle Marcely Voženilkové (2018, str. 105) totiž personalizace politiky vyústila právě z moderních médií. Vynález televize s sebou přinesl naprosto odlišný způsob vedení kampaní a také změnil způsob, jakým byli lidé o politice informováni. Došlo k zobrazování politiků jako jednotlivých osobností – někteří autoři tvrdí, že se tomuto posunu nedalo zabránit, jelikož televize nejsou uzpůsobeny k tomu, aby byly schopny zobrazit politické strany v celé své šíři. Zaměřily se proto na politiky, kteří se televiznímu prostředí museli přizpůsobit. U politiků začal být kladen důraz na jejich vyjadřování a chování před kamerou – na jaké úrovni jsou schopni rychle a srozumitelně reagovat na dotazy, jakou mají mimiku, gestiku. Konzumenty pak začal přirozeně zajímat charakter politika, jeho zájmy, vztahy atd.

Vše, co se lidé o politice dozvídají, se dozvídají zprostředkovaně, prostřednictvím zpráv novinářů. Informace, které jsou předávány, jsou předvybrané a přisuzuje se jim taková váha, jakou zvolí novináři. Schopnosti médií vybírat míru váhy informace se říká nastolování agendy. To, jak je informace pro jednotlivá média důležitá, poznáme podle několika znaků. V novinové formě je nejpodstatnější informace předávána skrze hlavní stranu, kde je jí věnován největší prostor – délka zprávy má čtenáři také napovědět o důležitosti sdělení. Také velikost titulku hraje velkou roli. V televizním zpravodajství se hledí především na délku reportáže a na opakování informace – pokud se nějaké téma rozebírá několik dní za sebou, jedná se o velmi důležitou zprávu, kterou média chtějí předat. Slovy Bernarda Cohena: *„Zpravodajská média možná nedokážou lidem s úspěchem říci, co si mají myslet, ale*

neuvěřitelně úspěšně dokážou svému publiku sdělit, na co má myslet.“⁶ (McCombs, 2009, str. 25–27).

První zmíněný způsob, jakým média ovlivňují lidské smýšlení a tím vytvořené veřejné mínění, je tedy výběr informací, které nám média předávají. Než však informace spatří světlo tiskárny či webu, prochází několika filtry, které uvádí Ftorek (2012, str. 74–75). Autor vychází z modelu propagandy od E. Hermana a N. Chomského. O vypuštění či nevypuštění informace rozhoduje pět základních prvků: vlastnictví médií, reklama, výběr informačních zdrojů, negativní zpětná vazba a dominantní ideologie. Média jsou často vlastněna velkými korporacemi a jsou tedy kontrolována velmi bohatými lidmi. Tito lidé si vybírají lidi, kteří budou v médiích pracovat, čímž se snaží zaručit si to, aby se o korporaci/politikovi/vlastníkovi nepsalo nic špatného a střeží si tím své vlastní zájmy.

Reklama zaručuje finanční příjem médií. Někteří inzerenti mají často podmínky, které nařizují, jak má vypadat program. Autor uvádí příklad firmy, která má v podmínkách stanovené pravidlo, že nebude podporovat pořady, které urážejí armádu či znevažují podnikatelskou činnost. Média se pak řídí podmínkami inzerenta, čímž opět ovlivňují výběr informací. Dalším filtrem je výběr informací. Média často hledají zdroje, které pravidelně poskytují informace a jejich pořízení je levné. Jsou to především tiskové zprávy a tiskové konference ministerstev či armády, policie, radnice a soukromých organizací (komerčních či neziskových). Redakce se tak stávají závislými na dominantních zdrojích, jelikož hledání ostatních zdrojů je časově náročné a nákladné. Čtvrtým způsobem je negativní zpětná vazba, kterou média nechtějí vyvolat u subjektů, které disponují mocí – vláda, velké firmy, vlivné skupiny). Tento nátlak má pak za následek snahu vyhnout se informacím, které by tyto subjekty pošpinily. Posledním prvkem je dominantní ideologie – ta působí na redaktory a média, na jejich vidění světa a tudíž na jejich výběr informací (Ftorek, 2012, str. 75–77).

Takto probíhá výběr informací, které média zveřejní či nezveřejní. Pokud je informace zveřejněna, má na recipienty určitý dopad. Média ovlivňují recipienty, ale také příjemci ovlivňují média – média se snaží dávat lidem takový obsah, o kterém si myslí, že bude mít úspěch. Existují různé typy dopadů, které informace vyvolávají. Prvním je kognitivní dopad – pozitivní účinek ovlivňování médií, spočívá v předpokladu, že se příjemce prostřednictvím

⁶ Cohen, B. (1963). *The Press and Foreign Policy*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 13 IN: MCCOMBS, Maxwell E. *Agenda setting: nastolování agendy - masová média a veřejné mínění*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-591-2.

mediálního obsahu něčemu přiučí. Druhým je působení médií na postoje a názory (Jirák, Köpplová, 2007, str. 177–178).

1.7. Neverbální komunikace

Emocemi a jejich projevem v lidské tváři se zabýval již biolog Charles Darwin, jehož kniha *Výraz emocí u člověka a u zvířat* byla vydána v roce 1872. Od té doby na něj navázalo mnoho autorů, kteří se také snažili o popis výrazu jednotlivých emocí, které se projevují na lidské tváři. Zmíním zde psychologa Paula Ekmana a jeho knihu *Odhalené emoce*. Dále psychologa Ivana Slaměníka s jeho publikací *Emoce a interpersonální vztahy*. Psychology Jiřího Šimka a Milana Nakonečného, kteří se emocemi zabývali v knihách *Lidské pudy a emoce* a *Lidské emoce*.

Výrazem emocí se zabývá speciální odvětví psychologie – psychologie výrazu emocí. Počátky této vědy lze vystopovat až k antickým myslitelům, kteří zastávali názor, že forma těla a vzhled je odrazem duše. Později se tímto tématem zabývali fyziognomové, kteří ze vzhledu obličeje vyvozovali vlastnosti, kterými jednotliví lidé disponovali. Tvář se připodobňovala zvířatům, a pokud něčí obličej připomínal například orla či prase, byly mu přiděleny takové vlastnosti, které byli typicky orlí či prasečí. Později byly studovány obličeje slavných lidí a podle nich se usuzovalo, že kdo má např. vyšší čelo, má vyšší rozumové schopnosti, nos a líce značily morálku, ústa a brada animalitu. Povaha člověka byla dále odhadována z tvaru lebky (Nakonečný, 2000, str. 138).

Přesuňme se do dnešní doby, kdy v psychologii výrazu emocí převládá několik teorií. Původní, pocházející od Charlese Darwina, tvrdí, že výraz v obličeji odpovídá prožívaným emocím. To, co cítíme, se pak projeví v našem obličeji. S touto teorií souhlasí řada dalších vědců. Někteří ale (jako např.: Fridlund či Goffman) tvrdí, že výraz v obličeji odpovídá komunikačnímu záměru a sociálnímu kontextu. Goffman, známý svou knihou *Všichni hrajeme divadlo*, i v této situaci připomíná, že výraz obličeje je součástí masky, kterou chceme prezentovat před ostatními. Třetí názorová větev upozorňuje na fakt, že emoce mohou být naučené v sociokulturním kontextu. Emoce dle této teorie pouze respektují sociální normy a konstrukce. Ke smíření došlo prací Cacioppa, Bushe a Tassinarioho, kteří uznávají vliv vnitřních prožívaných stavů, ale i sociálního působení (Slaměnik, 2011, str. 58–59).

Dalším problémem, který souvisí s vyčtením emocí z tváře člověka, může být potlačování. Práce s emocemi je dlouhodobým procesem, který se učíme během celého života, nejvíce však v dětství. Pokud se s emočními tlaky neumíme vyrovnat, nastávají dvě možnosti. První možností je snaha o potlačování emocí, což je velmi těžké a člověk toho může dosáhnout pouze za předpokladu, že se bude neustále kontrolovat a ovládat. Tímto krajním případem,

kdy by se veškerá energie a pozornost zaměřovala na kontrolu emocí, je už obsedantní neuróza. Druhou možností na opačném spektru je naprosto nekontrolovatelný průchod emocí. To odpovídá hysterii, v psychologickém pojetí. Člověk nechávající volný tok emocím může být jinak psychicky vyrovnaný a mít dobré sociální zázemí. Vysoká míra emotivnosti může u zralé osobnosti vyvolávat dobré přijetí, jelikož lidé prožívají velké emoce společně – z něčeho se těší, mají vysokou míru pochopení. Hysterické osobnosti jsou ale často egocentrické, a myslí tedy především na své dobro. I to však může být v únosné míře. Pokud hysterií trpí nezralá osobnost, stává se pro okolí přítěží. Často vyvolává hádky kvůli malichernostem a vyžaduje nepřiměřenou pozornost a péči. Zlatou střední cestou je umět emoce zdravě ventilovat a potlačit (Šimek, 1995, str. 138–140).

Pojďme se podívat, jak jsou jednotlivé emoce vyjádřeny prostřednictvím mimiky. Rozebrány budou pozitivní emoce a negativní emoce. Radost, veselá nálada a podobné emoční stavy se ve tváři projevují především úsměvem. Úsměv je vytvořen lícními svaly, které táhnou koutky úst zpět a nahoru. Při širokém smíchu jsou vyceněny zuby a horní ret je zdvižen. Důležitou roli při radosti, potažmo úsměvu, hrají kruhové svaly oční, které se smršťují. Pokud se člověk usmívá, aniž by byly smrštěny svaly oční, vypadá to, že je úsměv neupřímný (Darwin, 2020, str. 160–161).

Ekman (2015, str. 238–241) dodává, že kruhový oční sval je tvořen dvěma částmi – vnitřní a vnější. Vnější část dokáže ovládat zhruba 10 % lidí, a tak upřímný smích se zapojením očních svalů nejde zcela fňgovat. Studie, které Ekman v knize zmiňuje, dokazují, že u žen, které se na fotce v ročence smály se zapojením vnějších kruhových očních svalů, byla po třiceti letech prokázána menší míra stresu a celkově větší fyzická a duševní pohoda než u těch žen, které tyto svaly při úsměvu nezapojily. U lidí, kteří mluví o svém zesnulém partnerovi s upřímným úsměvem (vybaví si hezkou vzpomínku, kterou spolu sdíleli), je o dva roky po úmrtí prokázána nižší míra smutku. U obličeje, který se směje se zapojením obou kruhových očních svalů, je obočí pokleslé a líce jsou zdvižené.

Darwin (2020, str. 141) pod pojem negativní emoce zahrnuje skleslost, úzkost, zármutek, sklíčenost, zoufalství, pohrdání, hněv, strach, hrůzu atd. Lidem se při zármutku, utrpení všechno stahuje směrem dolů – oční víčka klesají, hlava klesá směrem k hrudi, celý obličej se jakoby protahuje. Oči jsou prázdné, bez výrazu, mohou se také zalévat slzami. Čelo je svrašťelé, jelikož se zdvihají vnitřní konce obočí.

Pokud je člověk rozhněvaný, dochází také ke svrašťení obočí, tentokrát se však vnitřní konce obočí nezdvihají, ale naopak klesají a horní víčka jsou nadzvednuta (Ekman, 2015, str. 153).

Ve tváři nerozeznáváme jenom emoce, celkově je tvář a mimika prostředkem ke komunikaci mezi lidmi. Jedná se o tzv. neverbální komunikaci. Také z gest a dalších tělesných projevů se dá mnohé vyčíst. Například z obyčejného dýchání můžeme poznat, jestli člověk cítí nervozitu, má strach či se něčeho lekl. Když jsme v klidu, dýcháme pravidelně a uvolněně – nádech je kratší, výdech o něco delší. Pokud jsme smutní, náš výdech se ještě prodlužuje a následuje po něm přestávka. Pokud prožíváme radost či nervozitu, což jsou aktivní stavy, dech se zrychlí. Nádech a výdech se střídají v rychlém sledu a nádech je často hlubší než výdech. Intenzitu a četnost dýchání poznáme podle pohybů ramen, břicha a hrudníku (Havener, 2022, str. 23–25).

Přejděme teď k čelu a k tomu, co je schopno prozradit o našich pocitech a myšlenkách. Svrašťené čelo značí usilovné přemýšlení, soustředění, snahu něco pochopit, nejistotu nebo úzkosti a obavy. Na čele se může objevit pot – pocení je ale velmi individuální. Někdo se zpotí po sebemenším úkonu, někdo pro kapku potu potřebuje několikrát vyběhnout schody. Obecně pot značí nervozitu, vysokou míru stresu. Na čele, konkrétně na spánku také lze spatřit pulzování žíly. To také značí určitý typ rozrušení – ať už pozitivní, nebo negativní. Svrašťení čela a zkrabacení obočí vede ke zmatenému výrazu, ke kterému může dojít v případě, kdy je člověk zahlcen vysokou kognitivní zátěží. Nutno zdůraznit, že v dnešní době čtení výrazů může být ztíženo botoxovými úpravami. Pocity z tváře nelze vyčíst tak snadno, jako tomu bylo před ošetřením. Vrásky jsou tvořeny kombinací stresu, stárnutí kůže a vystavování se slunečnímu záření (Navarro, 2019, str. 28–30).

Posuneme se směrem dolů, a to k obočí. Funkcí obočí je chránit oči před prachem, sluncem a potem. Je ovládáno několika obličejovými a nosními svaly, takže dokáže dobře vyjádřit naše pocity. Některé byly zmíněny již výše, připomenu tedy, že obočí zvedáme, když cítíme radost a svrašťením obočí vyjadřujeme smutek či napětí. Pokud brada směřuje k hrudi a obočí je zdvižené, zpochybňujeme to, co jsme právě slyšeli, nebo nás to hodně překvapilo. Pokud je jedno obočí zdvižené a druhé zůstává ve své běžné pozici či se posune maličko níž, pochybujeme o vyřčené informaci (Navarro, 2019, str. 34).

Pod obočím se nacházejí oči. Oční kontakt je důležitý, pokud si chceme zachovat spojení s posluchači. Ve 25 % však lidé odvracejí zrak v momentě, kdy začnou mluvit. Dělají to proto, aby nebyli ničím rušeni. Ještě více se očním kontaktu vyhýbají ti, kteří mluví o

něčem osobním a muži častěji než ženy. Pohledem se také dává najevo „předání slova“ – když se na druhého při dialogu podíváme, je to pro něj signál, aby odpověděl či navázal. Pokud se při mluvení stále díváme někam jinam, prostor k promluvě druhému nedáváme. Když někdo mluví a druhý se dívá jinam, vyjadřuje tím svůj nesouhlas či nezájem. Pokud se naopak dívá druhému do očí, vyjadřuje souhlas a zájem (Havener, 2022, str. 38–39).

Od obličeje se přesuneme do stran, kde se nacházejí uši. Na uších se může projevit hněv, stud, strach či úzkost. Pozorovatelné je zčervenání uší, které jsou horké na dotek. Samostatnou kapitolou je zdobení uší, které je výrazné u odlišných kultur. Vraťme se zpět k obličeji, kde výrazně vystupuje nos. Čich je velmi důležitým smyslem u všech živočichů již od narození – je využíván k hledání mateřského mléka. I později v životě plní čich velmi důležité funkce, například má varovnou funkci, která nás chrání před požitím zkaženého jídla, dále filtruje vzduch, který se dostává do plic, nos hraje také významnou roli při seznamování, kdy reaguje na feromony druhých a podvědomě určuje, kdo se nám líbí a kdo ne. Svráštění nosu tedy znamená, že cítíme/vidíme/zaslechneme něco, co se nám nelíbí. S nosem také souvisí jeho zdvižení, kterého dosahujeme mírným záklonem hlavy. Jde o tzv. „nos nahoru,“ jenž značí sebejistotu, pocit nadřazenosti (Navarro, 2019, str. 51–57).

S Joe Navarrem (2019, str. 76–90) se podíváme ještě na ústa a čelist. Rty jsou plné nervových zakončení, takže jsou velmi citlivé na tlak, teplo, chlad, chuť, pohyb vzduchu. Rty můžeme stisknout, když cítíme negativní emoce. Dalším ukazatelem pocíťování negativních emocí je kousání do rtů. To je také využíváno ve chvíli, kdy jsme znepokojení, vystresovaní nebo chceme říci něco, co bychom neměli. Rty se mohou v případě strachu chvět. Rty se špulí, když s něčím nesouhlasíme nebo uvažujeme o jiné variantě řešení nějakého problému. Rty se stahují směrem dolů, pokud pocíťujeme smutek. Rty se tvarují do písmene O, když nás něco překvapí. Pomocí úst se také usmíváme, to bylo naznačeno již dříve. Co se týče čelisti, uveďme si jako příklad vysunutou čelist, která se do této pozice dostává ve chvíli, kdy máme zlost. Žvýkácké svaly jsou zapojeny ve chvíli, kdy jsme netrpěliví, neklidní, máme z něčeho obavy a celkově pocíťujeme negativní emoce.

1.8. Jak se emocionalita projevuje v řeči

V jazyce se v souvislosti s emocionalitou hovoří o tzv. expresivitě, resp. lexikální expresivitě. Jsou to „výrazy opatřené zvláštními elementy hláskovými nebo slovo tvornými, aby byl patrný tzv. citový přízvuk,“⁷ Autoři však upozorňují na fakt, že pro expresivitu je nejvhodnějším prostředím prostředí hovorového jazyka, čili jazyka užívaného v soukromé komunikaci. Expresivita přináší řadu úhlů pohledů v tom, jak ji vnímat ve spojení s emocemi. Existují tři přístupy: první se zabývá otázkou, zda expresivita vyjadřuje spontánní, aktuálně prožívané pocity, druhou otázkou je, zda expresivní vyjádření vyjadřuje postoj mluvčího ke sdělované skutečnosti a třetí, zda je to záměrné, volní úsilí mluvčího (Hradilová, 2015, str. 9–11).

Hodnocení je významnou složkou jazykového vyjadřování. Každý zastává určitý postoj či něco cítí a až ve chvíli, kdy se tento postoj či pocit verbalizuje, dochází ke skutečnému hodnocení. Hodnocení je vyjadřováno explicitně – lexikálně prostřednictvím výběru adjektiv (*dobrý, zlý, hezký, ošklivý*), partikulí či interjekcí. K explicitnímu vyjádření hodnocení patří také morfologická slovo tvorba, v češtině nejčastěji prostřednictvím sufixů, které tvoří deminutiva a augmentativa. Syntaktické vyjádření charakterizují kvalifikující predikáty (někdo nějaký je – *starý, laskavý, ošklivý*). Méně explicitně je hodnocení vyjádřeno pomocí slovosledu či intonace. Připomínán je zde vedle jazykového systému také znakový jazyk – gesta a mimika. Ten slouží výhradně k vyjadřování postojů hodnotícího rázu (Konvalinková, 1998, str. 69–70).

Podíváme se na konkrétní jazykové projevy, jež byly nastíněny. Prvními z nich jsou deminutiva, čili zdobněliny. Slova zdobnělá jsou často pozitivně citově zabarvená, na adresáta působí kladně. Tím, že něco zdobnělíme, uděláme z toho něco malého, v nás vyvolává pozitivní emoce. Často se deminutiva tvoří ze slov neutrálních: *hotel/hotýlek, chudina/chudinka, peníze/penízky*. Deminutiva lze tvořit i ze slov, které označují negativně přijímané skutečnosti. Tím, že k nim připojíme deminutivní formant, je zjemníme, snažíme se z nich udělat akceptovatelnou věc. Příklady takových slov mohou být *zloděj/zlodějíček, hajzl/hajzlík, podvodník/podvodníček*. Negativní konotace mohou slova paradoxně získat i tím, že projdou procesem deminutivizace. Tím, že se ke slovům připojí konotace malosti ve smyslu nevýznamnosti, se ze slov stávají slova s negativním podtónem. Takovými slovy jsou např.: *úředníčci, kamarádíček* (Hradilová, 2015, str. 36–39).

⁷ MACHEK J. *Studie o tvoření výrazů expresivních*, 1930, str. 4 IN: HRADILOVÁ: *Funkční aspekty lexikální expresivity v současné češtině*, 2015, str. 9

Dále jsou slova obecně pejorativní – nesoucí negativní konotaci. Taková označení vznikají tím, že pojmenováváme lidi věcmi, které jsou na nižším žebříčku pojmového hodnocení. Jsou to například zvířecí pojmenování (*šelma, nasupeně, vyčenichat*), pojmenování neživými věcmi (*klacek, plesnivý, tvrdnout*), nadpřirozené bytosti (*drak, zaklít*). Pejorativní pojmenování se tvoří také podle „neplnohodnotných osob“ – tělesně (*mrzák, skrček*) duševně (*blázen, šilet*), věkově (*dědek, nemluvně*) či sociálně (*chudák, vypráskaný*). Pejorativum lze ještě znásobit tím, když se označí mužská osoba jménem neplnohodnotné osoby ženského rodu – pro srovnání označení *dědek* muže není tak pejorativní jako říci, že je muž *baba* (Němec, *Slovo a slovesnost* 1972, str. 116–121).

Jazyk odráží sociální vztahy, je sociálním konstruktem, který určuje společenské postavení lidí. Užíváním urážlivých výrazů ženského rodu směrem k mužům slouží k upevnění patriarchální společnosti. Také některá označení ženských profesí jsou chápána jako urážlivá (*sekretářka, lékařka*). Ve společnosti je rozšířeno přesvědčení, že je žena méněcennější než muž, a tak je chápání urážek v ženském rodě bráno jako normální (Huang, 2023, str. 52–54).

O jiný pohled se snaží feministická lingvistika, jež se u nás rozšířila v 90. letech minulého století. Upozorňuje na fakt, že jazyk konstruuje genderové hierarchie. Cílem feministické lingvistiky je zajistit ženám stejnou pozici v jazyce, jakou mají muži. Konkrétně navrhuje jazykové zviditelnění biologického rodu (*Ona je výborná pedagožka – ne pedagog*) nebo užívání lomítek (*přijmeme účetní/ho*). Také se staví proti užívání genderově stereotypních výrazů – např.: *ženská logika, strážkyně domácího krbu* (Nekula, Valdřová, Czechency.org, 2017).

Hradilová (2015, str. 40–42) dále uvádí hypokoristika, neboli slova domácká, často týkající se křestního jména. V médiích je využíváním hypokoristik dosaženo toho, že osoba, o níž se píše, se čtenáři jeví bližší, a čtenář má pak větší motivaci dozvědět se o ní více. Za pojmenováváním politiků zdrobnělými křestními jmény se může skrývat snaha o jejich ironizaci, parodii. Dalšími prostředky expresivity v mluvě/textu jsou augmentativa a dehonestující pojmenování. Formant –ák či –an při označení osob, nesou hanlivé zabarvení. Příkladem jsou slova jako *kravaťák nebo socan*. Obecně se problematika augmentativ týká především pojmenování příslušníků politických či sociálních skupin. Sem patří již zmíněný *socan*, nebo potom *komouš* či *ódeesák*.

Dalším ukazatelem expresivity v jazyce je aktuální větné členění neboli slovosled. V českém jazyce se využívá volného pořádku slov. Ustálený slovosled se užívá pouze ve frázích, jinak podléhá aktuální situaci. Každá věta má jádro a východisko. Zde máme určitý obecný vzor, který je pokládán za bezpříznakový. Východisko navazuje na to, co již bylo řečeno dříve a bývá na začátku promluvy. Jádro označuje nejdůležitější sdělení a je umístěno na konci. V promluvě však dochází k alteracím, kdy pozice jádra a východiska může být změněna. Uvedeme si to na příkladu věty *Karel přinese knihu*. *Karel* je zde východiskem a *knihu* jádrem výpovědi. Věta se ale může různými způsoby měnit: *Knihu Karel přinese*, *Knihu přinese Karel*, *Karel knihu přinese*, *Přinese Karel knihu?* *Přinese knihu Karel?* Na změněných větách můžeme vidět, jak se mění významová stránka. Za těmito účely se využívá zpřeházeného slovosledu – aby mluvčí zvýraznil některý člen tím, že ho přesune do pozice jádra, tj. na konec věty (Benešová, *Slovo a slovesnost* 1968, str. 34–41).

Intonace je dalším prostředkem, kterým se v promluvě vyjadřuje expresivita. Intonací František Daneš (*Slovo a slovesnost* 1985, str. 83–100) rozumí souběh tří složek: melodie, přízvuku a pauzy. Intonace může v jazyce některé prvky neutralizovat či modifikovat. Intonace je první složkou jazyka, které si dítě všímá. Lidé jsou schopni napodobit intonaci někoho jiného, a pokud má někdo narušenou řečovou schopnost, složka intonace bývá narušena až jako poslední. Funkce intonace ve větě je integrační – jednotlivé promluvy spojuje v celek – a funkce segmentační, totiž pokud je promluva delší, pomocí intonace je rozdělena na srozumitelnější části.

Intonaci lze chápat jako ukazatele ukončenosti a neukončenosti výpovědi. Průběh intonace se sleduje od začátku výpovědi (východiska) až ke konci výpovědi (jádro). Tento úsek je označován jako kadence. Ukončenost může signalizovat kadence klesavá, která je typická pro oznamovací či rozkazovací věty, nebo kadence stoupavá či stoupavě klesavá u otázek. Neukončenou výpověď značí mírně stoupavá kadence, kdy se nejedná o otázku. Do intonace vstupují další faktory, jako nářečí či osobnost mluvčího. Ve zpravodajství může být intonace chybně užita při otázce. Klesavá kadence v otázce naznačuje, že mluvčí se ve skutečnosti neptá, ale už má na dané téma vytvořený vlastní názor, který si chce „otázkou“ pouze utvrdit (Jílek a spol., 2020, str. 32, 40).

Pauza byla zmíněna jako složka intonace, ale podíváme se na ni ještě trochu více zblízka. Základním typem pauz jsou pauzy syntaktické, které se podílejí na členění textu, ty jsou spjaté s melodií a přízvukem, tedy intonací. Pak jsou pauzy formulační, které se typicky

projevují v nepřipraveném projevu. Slouží k tomu, aby si mluvčí v hlavě zformuloval to, co chce posluchačům předat. Následují pauzy důrazové, jejichž funkcí je zvýraznění, poukázání na důležitý pojem/problém/data apod. Na důrazové pauzy má vliv zkušenost mluvčího s projevem, jeho zaujetí pro dané téma a jeho snaha o kontakt s posluchači. Posledním typem pauz jsou pauzy kontaktní, které následují po otázce, nejčastěji v dialozích. Ale kontaktní pauzy se mohou objevit i v monolozích, kdy mluvčí dá prostor posluchačům promyslet si odpověď, na kterou však posléze odpovídá sám mluvčí (Müllerová, Nekvapil, *Slovo a slovesnost* 1986, str. 105–113).

2. Praktická část

2.1. Petr Pavel

Ing. Petr Pavel, M. A. je současný prezident České republiky a zároveň armádní generál AČR ve výslužbě. Narodil se 1. Listopadu 1961 v Plané u Mariánských Lázní. Petr Pavel vystudoval Vojenské gymnázium v Opavě, po kterém pokračoval na Vysokou vojenskou školu ve Vyškově, následně studoval zpravodajství na Vojenské akademii v Brně. Absolvoval řadu speciálních kurzů na univerzitách v Anglii včetně Kong's College London, kde získal titul Master of Arts v mezinárodních vztazích (Hrad.cz, 2023).

Po studiích pracoval u výsadkového vojska a nedlouho potom vstoupil do KSČ, kde strávil 4 roky. Po roce 1989 pracoval ve vojenském zpravodajství. Mezi jeho první kariérní úspěch patří vedení jednotky v misi UNPROFOR. Šlo o mírovou operaci OSN, jež byla zřízena během války v Jugoslávii. Jednotce, kterou Pavel řídil, se podařilo osvobodit více než padesát francouzských vojáků držených na vojenské základně v místech konfliktu mezi Srby a Chorvaty. Dále byl velitelem specializovaných sil a zástupcem ředitele Ministerstva obrany. Zastupoval Českou republiku na vojenských diplomatických pozicích, například v Nizozemsku, Spojených státech či Belgii (Brhelová, 2023).

V roce 2012 se stal náčelníkem Generálního štábu AČR, kde se snažil o spolupráci s akademií, aby podnítil diskuze na téma obrany, také se snažil prosazovat nesnižování rozpočtu pro českou armádu. V roce 2015 se stal předsedou vojenského výboru Severoatlantické aliance, tato funkce obnášela status nejvyššího vojenského reprezentanta a hlavního poradce generálního tajemníka NATO (Tomková, 2023).

2.1.1. Předvolební období

O možné kandidatuře Petra Pavla na post prezidenta republiky se spekulovalo již v roce 2015. Svou kandidaturu Pavel nepotvrdil, avšak po volbách v roce 2019 prohlásil, že by se příštích voleb účastnil v pozici kandidáta v případě, pokud by se objevil uchazeč, který by podle Pavla ohrožoval Českou republiku. V červnu roku 2022 svou kandidaturu už definitivně potvrzuje (Tomková, 2023).

V předvolebním období vyvolalo téma emocí velkou vlnu kontroverze. Komentáře a názory na to, do jaké míry by budoucí prezident měl či neměl být emocionální, se objevovaly již v prvním kole, ve druhém debata na toto téma eskalovala. Proti sobě stály dva protipóly, přičemž jeden emoce neskryvaně projevoval, druhý se snažil působit klidně, ale otázkou je, zda to byl pouze strategický záměr či součást kandidátovy osobnosti.

Hlavním deklarovaným cílem Petra Pavla byla především snaha urovnat vypjatou situaci v České republice. Mottem celé kampaně se tak příznačně nesl slogan „*Vraťme Česku řád a klid.*“ Podle těchto kritérií bychom mohli definovat typ politické osobnosti, kterou je Petr Pavel. Shoduje se jednoznačně s typem protektora. Protektor zajišťuje občanům klid a bezpečí.

Dle serveru irozhlas.cz motto souvisí s Pavlovou zkušeností v armádě a vyznačuje z něj umírněnost, řád a klid. Vedoucí Katedry marketingové komunikace a PR na IKSŽ FSVUK Denisa Hejlová se k Pavlovi vyjádřila takto: „*Jestliže je srovnávací laťkou Babiš, tak jemu se v energičnosti a emotivnosti těžko vyrovnáte.*“⁸ Z takto krátkého úryvku lze jen těžko poznat, zda autorka svůj výrok myslela pozitivně či negativně. Může to být buď výtka v tom smyslu, že Pavel je oproti Babišovi méně energický a emotivní, nebo ironické naznačení toho, že to Babiš se dvěma zmíněnými atributy přehání (Grim, irozhlas.cz, 2023).

Vraťme se ještě do prvního kola prezidentských voleb, kterého se zúčastnilo dohromady 8 kandidátů. Favorizováni byli tři z nich – Danuše Nerudová, Petr Pavel a Andrej Babiš. Každý z nich určitým způsobem využíval emoce, aby se dostal k voličům. Socioložka Anna Durnová se domnívá, že využití emocí je v dnešní době správná cesta, jak voliče oslovit. V rozhovoru rozebírá strategie, které kandidáti využívali. Všichni z nich se aktivně projevovali na sociálních sítích – Durnová tvrdí, že bez participace na sítích se úspěšná

⁸ GRIM, Jakub. *Důvody Pavlova úspěchu. Zbral ‚geniální‘ slogan o řádu a klidu i plná náměstí. A zvládl i virózu.* Online. Irozhlas.cz. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/volby/petr-pavel-prezident-kampan-rad-a-klid-analyza-duvody-uspechu_2301310500_jgr. [cit. 2023-11-12].

politická kampaň neobejde. Uchazeči o post prezidenta využívají toho, jaké emoce vzbuzují oni a také toho, jaké emoce chtějí vzbudit u svých voličů. Danuše Nerudová působí ambiciózně a zapáleně se snahou změnit zavedené pořádky. Andrej Babiš působí ublíženě, opakuje, jak ho ostatní nemají rádi a zároveň se prezentuje jako ochránce národa. Z Petra Pavla vyzraňuje kultivovanost, umírněnost a domácí pohoda (Maca, aktuálně.cz, 2023).

Jak už bylo řečeno, všichni kandidáti využívali sociální sítě k tomu, aby se voličům více odhalili jako lidé. Podle Durnové v dnešní době nestačí mít profesně zdatného kandidáta, jako generál či rektorka, ale velký důraz je kladen právě na osobnostní složku, jaký je uchazeč o post prezidenta, jak se chová ke své rodině atd. Nerudová se chtěla lidu přiblížit tím, že přidala například fotku se spáleným cukrovím. Pro Pavla byly příznačné fotografie ve flanelové košili, kdy si užíval domácí pohodu s kočkami či byl v hospodě na pivu s mladými lidmi. Babiš zahrál také na pekařskou notu a přidával videa, jak peče vánočku. Všechny tyto příspěvky cílí na to, aby se kandidáti přiblížili občanům, potenciálním voličům a nebyli tolik formalizovaní (Maca, aktuálně.cz, 2023).

Durnová se dále vyjadřuje obecně o roli emocí v politické sféře. Podle ní je naše kultura stále ovlivněna osvícenstvím a klade přílišný důraz na rozum a racionální uvažování. Emoce se potlačují, lidé z nich mají strach v osobní rovině, natož pak v rovině politické. Používají se zesměšňující útoky užívající slova o emocionalitě. Pokud je někdo označen za příliš emocionálního, je to v naší společnosti stále urážka. Durnová také poukazuje na to, že emoce nejsou u žen a mužů brány stejně – něco jiného by bylo, kdyby se rozplakala Nerudová a něco jiného, kdyby se rozplakal Babiš (Maca, aktuálně.cz, 2023).

Přesuneme se již do druhého kola prezidentských voleb, kam postoupili Andrej Babiš a Petr Pavel. Před volbami vyšel komentář Jana Lipolda na portálu seznamzpravy.cz (2023), jehož titulek zní: *Volby rozhodne vašeň. Lepší zpráva pro Pavla, nebo pro Babiše?*⁹ Ve zmíněném článku jsou komentovány poslední chvílky před volbami, kdy komentátor Lipold shrnuje, že volby nebudou o rozumu, ale o emocích. Rozvířil je Andrej Babiš, ale nebude mu to k užítku, spíše naopak. Lidé jsou v době po covidu, probíhající války na Ukrajině a ekonomické krize negativními emocemi přesyceni. Babiš strach, a celkově negativní emoce, využívá pro sledování svých politických cílů se záměrem zmobilizovat společnost, což je

⁹ LIPOLD, Jan. Komentář: Volby rozhodne vašeň. Lepší zpráva pro Pavla, nebo pro Babiše? Online. Seznamzpravy.cz. 2023. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/volby-prezidentske-komentar-volby-rozhodne-vasen-lepsi-zprava-pro-pavla-nebo-pro-babise-223942>. [cit. 2023-11-14].

prostředek, který je nám z minulosti dobře známý. Podle Lipolda však ani Pavel nezůstává bez viny, ale není to tak, že by na Babiše vypouštěl nové útoky, spíš je odrážel od svého protikandidáta. Andrej Babiš poté začal užívat slovo mír (*Volte mír, volte Babiše*) k tomu, aby paradoxně zmírnil víření negativních emocí, říká Lipold. Lipold také upozorňuje, že „vulgarizace a vyprázdňení slova „mír“ a jeho obrácení v negativní emoci představují hru s ohněm. Protože mezinárodní mír v žádném případě nezařídí Andrej Babiš. Ani jakýkoli jiný český prezident. Je nezodpovědné ho slibovat a přitom ukazovat prstem na jeho údajné nepřátele.“¹⁰

O jitření negativních emocí ze strany Andreje Babiše hovoří také politolog Miloš Gregor z Masarykovy univerzity v Brně v rozhovoru pro server novinky.cz. Podle Gregora Pavel vede slušnou debatu v rámci demokratických zásad, ale to, co slyšíme od Andreje Babiše, je daleko za hranicemi demokratické debaty. Straší, že Pavel přivede Českou republiku do války, není schopen racionální diskuze a snaží se občany převést na svou stranu tím, že poukazuje na údajné výhrůžky, které se týkají jeho osoby a také manželky, Moniky Babišové. Jeho záměrem je vyvolání soucitu u potenciálních voličů. Těžko říci, zda byly výhrůžky reálné či nikoli. V článku je poukázáno na fakt, že Babiš je na tiskových konferencích obklopen bodyguardy, zatímco jeho manželka se fotí ve skupině fanoušků a není žádným způsobem chráněna. Obavy Andreje Babiše z výhrůžek jsou tedy s největší pravděpodobností falešné, kdyby se cítil ohrožen, bude lépe chránit sebe i svou rodinu (Martinek, novinky.cz, 2023).

Petr Pavel se snažil Andreje Babiše korigovat a umírnovat. Vyzval ho ke konkrétním krokům, které by zmírnily takto vyeskalovaný konflikt. Pavel Babiše vybídl, aby stáhl všechny materiály, které vyhrožují válkou, a veřejně se omluvil vojákům za jejich poškozenou pověst ve společnosti. Babiš na to reagoval tak, že Pavlovu výzvu označil za „nesmyslnou“ (Beranová, Soukup, novinky.cz, 2023).

¹⁰ LIPOLD, Jan. Komentář: Volby rozhodne vašeň. Lepší zpráva pro Pavla, nebo pro Babiše? Online. *Seznamzpravy.cz*. 2023. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/volby-prezidentske-komentar-volby-rozhodne-vasen-lepsi-zprava-pro-pavla-nebo-pro-babise-223942>. [cit. 2023-11-14].

2.2. Praktická část, metodika

V praktické části jsem se zaměřila na inaugurační projev prezidenta Petra Pavla. Pokusila jsem se ho rozebrat z hlediska emocionální složky – sledován byl především výraz v obličejí a emocionalita v jazyce, ve slovech, která byla v prezidentském projevu použita. Došlo také ke srovnání projevu Petra Pavla s projevem bývalého prezidenta Miloše Zemana. Srovnání projevů mi umožnilo lépe vystihnout rozdíly mezi dvěma zmíněnými politiky.

K analýze reportu o projevu jsem vybrala dva nejčtenější deníky (podle výzkumu Media projektu), kterými jsou *Blesk* a *Mladá fronta DNES*. Reakce na inaugurační projev byly zkoumány v online podobě zmíněných deníků. Připojila jsem dále reakce veřejnoprávní televize, především platformy *ČT24*, také online. Články (v online podobě) jsem vybrala z čistě praktických důvodů – dají se snadno dohledat. Hledala jsem pod hesly „inaugurační projev“, „inaugurace“. Byly analyzované čtyři články a dva příspěvky na facebooku.

Posledním krokem bylo zkoumání komentářů pod příspěvky týkajícími se inaugurace u *Blesku*, *MF DNES* a *ČT24* na facebookových stránkách. Komentáře byly studovány z hlediska emocionality – jaké emoce vůči projevu deklarují uživatelé facebooku, sledovatelé *Blesku*, *MF DNES* či *ČT24*, popřípadě jak komentují emocionalitu prezidenta Pavla.

Co se týče metodiky, vycházela jsem ze základních principů kvalitativní obsahové analýzy. Zkoumala jsem také, zda je v reportování o politickém projevu či v uživatelských komentářích užito stereotypů. Obsahová analýza v praktické části se zaměřovala na tyto hlavní otázky: co je předmětem sdělení, co se říká, je ve výroci přítomen skrytý předpoklad, jaký je kontext atd.

2.3. Inaugurační projev – forma

Podívejme se nejdříve na formu inauguračního projevu – na to, jak byl pronesen. Petr Pavel má specifické rysy v obličejí a i v uvolněné poloze vypadá, jako by se mírně mračil. Při inauguračním projevu mohlo být mračení zlehka podpořeno také tím, že při něm byla vyžadována vyšší míra soustředění. Petr Pavel měl během projevu vážný výraz, nedošlo k žádnému vyrušení, kdy by se výrazně zamračil nebo naopak usmál. Co se týče očního kontaktu, tak lze říci, že s posluchači prostřednictvím očí komunikoval. Snažil se zabrat celé pole, neulpíval zrakem na jednom místě a projížděl diváky zleva doprava. Především v momentech, kdy Pavel mluvil směrem ke svým podporovatelům a voličům, se snažil na oční kontakt klást důraz. Povídání pak působí důvěrněji, působí tak, že je směřováno přímo na nás jako na jednotlivce.

Pro Petra Pavla jsou typické pauzy v řeči. Pauzy v mluveném projevu slouží k lepší percepci mluveného slova. Posluchač se pak v projevu lépe orientuje a je schopen „strávit“ to, co mu bylo řečeno. V projevu se vyskytovalo několik hezitačních zvuků, které však projev nijak nerušily. Pokud by se hezitační zvuky v projevu objevovaly ve vyšších frekvencích, byly by na poslech nepříjemné a narušovaly by plynulost projevu.

Tempo řeči bylo zvoleno přiměřeně vzhledem k mluvenosti projevu. Posluchači při přiměřeném tempu stíhají vstřebávat poskytované informace. Ještě pomalejší tempo by nudilo, rychlejší by problematizovalo plné pochopení informací.

Co se týče pohybů, Petr Pavel stojí na místě za stolkem, kde má položenou textovou předlohu projevu. Významný je jeho pohyb hlavy, jelikož se snaží udržovat kontakt s publikem a zároveň se držet naplánovaného projevu.

Jelikož byl projev připravený, což do velké míry omezuje výskyt emocionality či expresivity, k rozebírání z hlediska formálního toho zde nebylo mnoho.

2.4. Inaugurační projev – obsah

Výběr témat a informací, které budou v projevu proneseny, je velmi důležitý, jelikož posluchačům nastiňuje to, jakým prezidentem Petr Pavel chce být. Pavel kladl důraz zejména na spolupráci, otevřenost a transparentnost co se týče jeho prezidentských funkcí.

Začněme však od začátku, kdy Petr Pavel v konvenčním pořadí podle důležitosti přivítal všechny přítomné. Připomíná svou cestu od kandidatury až po zvolení prezidentem ČR. Zdůraznil, že kandidatury by nebyl schopen bez důvěry a pomoci svého nejbližšího okolí. Od jednotlivců se jeho podpora rozrůstá, až zaplňuje volební místnosti, s úspěšným koncem. Aktualizuje nápis na prezidentské standartě a říká: *díky Vám pravda znovu zvítězila*. Navazuje tak na prezidenta Václava Havla, který toto heslo použil v době Sametové revoluce. Můžeme tedy usuzovat, že Petr Pavel chápe své zvolení jako přelomovou událost v kontextu dřívějších představitelů postu prezidenta a také to, že má s Václavem Havlem podobné ideály.

Důraz klade na týmovost – úspěšnou volbou Pavla skončila práce jeho volebního týmu, ale začala práce týmu nového: všech občanů České republiky. Promlouvá také k lidem, kteří ho nevolili a kteří nepřišli k volbám. I s nimi chce spolupracovat, protože je pojí stejné problémy.

Petr Pavel připomíná, jaké hodnoty by měly být do funkce prezidenta navraceny: důstojnost, respekt, slušnost. Své vítězství připisuje také tomu, že i my občané chceme tyto hodnoty zpět. Zmiňuje, že se na ctnosti mohlo zapomínat z toho důvodu, že se ve společnosti stal hlavním kritériem posuzování úspěch. A bylo jedno, jakým způsobem ho bylo dosaženo. Proto jsme ve vysokých funkcích vídali populisty a lidi, kteří zneužívali strachu a lživých informací. Pavel připomíná, že jemu tohle chování nikdy nebylo blízké.

Pavel ukazuje, že prezidentský mandát chápe jako zodpovědnou a aktivní práci. Neztotožňuje se s politiky, kteří prvních sto dní svého mandátu využívají jako adaptaci na novou funkci, přičemž je to pouhá výmluva pro jejich neaktivitu. Pavel naopak říká, že v nejbližší době zveřejní svůj plán na prvních sto dní ve funkci, které plánuje využít aktivně.

Následně přiznává, že je jeho prezidentská funkce omezena. Přiznává, že na všechny problémy nebude stačit sám, ale že udělá vše pro to, aby situaci zkonzultoval s odborníky a společně přišli na řešení. Všechny kroky, které k řešení budou podstoupeny, hodlá Pavel veřejně komunikovat a vysvětlovat. Pavel nechce být na Hradě, kde neuslyší problémy obyčejného lidu. Chce pokračovat v návštěvách krajů, aby aktivně naslouchal stížnostem a

potřebám. Ty bude projednávat s vládou a Parlamentem, čímž připomíná další demokratickou hodnotu, a to systém brzd a protivah. Mluví také o větší otevřenosti Hradu – kulturním akcím, občanům a vzdělávacím akcím.

Dále se dostává k největším otázkám české společnosti a k tomu, jak k nim bude přistupovat. Uvádí ekonomické a sociální nejistoty, které hodlá řešit snížením schodku a inflace. Otevřeně přiznává, že k tomu mohou vést cesty, které pro občany nebudou příjemné. Dalším tématem je solidarita – Pavel tvrdí, že současná situace daňového a důchodového systému je neudržitelná, proto bude nutné adresně pomáhat těm nejzranitelnějším.

Pro Českou republiku je dle slov Petra Pavla důležité přijít s novými inovacemi a investicemi do technologií. To, co zde však chybí, je zápal, naděje a vize, jak inovace realizovat. Pavel věří, že občané České republiky jsou schopni se semknout a přijít s kroky, jak daný plán uskutečnit. Pavel je ochoten všechny, kdo se do něčeho takového pustí, vyslechnout a podpořit. Připomíná, že neúspěch je součástí procesu, důležité je se nebát a investovat čas do toho, co nám dává smysl.

Dalšími body se Pavel snaží posilnit sebevědomí občanů. Poukazuje na unikátní umístění České republiky ve středu Evropy. Česká republika může v zahraniční politice nabídnout svůj střídmý pohled na věc v protikladu s ambiciózními plány větších států, a tím se stát stmelujícím prvkem pro podobně smýšlející země. Malou zemí, která svou silou překonává silnějšího agresora, připomíná Ukrajinu. Jednotný hlas středoevropských zemí bude zásadní pro její vítězství. Také naše historická zkušenost by měla být hnacím motorem pro pomoc Ukrajině. Petr Pavel se rozloučil slovy: *dámy a pánové, vážení hosté, děkuji Vám za pozornost a přeji vše dobré.*

Petr Pavel ve svém projevu obsáhl všechna důležitá témata týkající se české společnosti. Témata by se dala rozdělit do dvou skupin – hodnoty vs. aktuální problémy a jejich řešení. V první části kladl důraz na hodnoty a vlastnosti, které by si přál mít jako prezident a které by si přál, aby měli občané České republiky. Kritizoval populismus, lži, nevykonnost a přeje si, aby se vrátila pravda, řád, klid, vize, spolupráce a otevřenost. Zdůraznil krásu České republiky, zmínil společný jazyk a některá zeměpisná místa. Ve druhé části zmínil problémy, které jsou ve společnosti aktuální. Vyslovil možná řešení, přičemž zdůraznil spolupráci s ostatními státy a institucemi, jako je Evropská unie, OSN či NATO.

2.5. Porovnání projevu s bývalým prezidentem Milošem Zemanem

Projev bývalého prezidenta Miloše Zemana je rozdělen oficiálně na dvě poloviny – v první hodnotí uplynulých pět let svého působení v roli prezidenta a ve druhé představuje své plány a vize do následujícího pětiletí. Pro účely srovnání budu pracovat pouze s druhou polovinou projevu. Srovnání slouží k lepšímu uvědomění, na co dávají jednotliví následovníci prezidentského postu důraz. V čem se shodují a v čem se naopak rozcházejí.

Z formální stránky bych zmínila především to, že je projev mnohem méně čtený. Miloš Zeman projev z velké části říká z paměti, ale těžko říci, nakolik byla pro Petra Pavla tištěná předloha projevu pouhým únikem očního kontaktu od sledujících, nakolik záchytným bodem a nakolik předlohou, ze které četl informace.

Oční kontakt se u projevu Miloše Zemana sledoval hůře, a to z důvodu postavení kamery. Zatímco u Petra Pavla byla kamera naproti němu, u Miloše Zemana byla z boku. I tak se však dalo postřehnout, že s posluchači oční kontakt udržuje ve velké míře, často však oproti Pavlovi koukal směrem dolů, jakoby do prázdna. Činil tak nejspíš proto, aby si utřídil myšlenky a vyhnul se na chvíli pohledu sledujících, k čemuž, dle mého názoru, Pavlovi sloužil podklad projevu.

Tempo řeči bylo taktéž adekvátní, občas mi přišlo lehce rychlejší, ale to přikládám tomu, že projev tvořily rozvitější věty, u kterých je třeba mírně zrychlit, aby posluchač tzv. „neztratil nit“. Pauzy byly v pořádku. Hezitační zvuky se v projevu nevyskytovaly, upozornila bych však na mírně rušivé hlasité dýchání.

Z obsahového hlediska byl projev odlišný v tom, že se zabýval o něco více konkrétnějšími problémy, zmiňoval přesné názvy a postupy. Projev Petra Pavla obsahoval jisté vize, ale tak konkrétně, jako Zeman, se ničím nezabýval.

I když je prezidentský projev ze své podstaty profesionální, připravený a není v něm moc prostoru k expresivitě a emocionalitě, v projevu Miloše Zemana jsem zaznamenala mírný projev sarkasmu. Sarkasmus je věcí subjektivní, záleží na vnímání každého jednotlivce, takže se nemusí shodovat s představami o sarkasmu u ostatních. Zeman mluvil o svém přání zvýšit občanskou angažovanost, avšak dodal, že nemá na mysli aktivisty, kteří si tímto způsobem léčí svůj komplex méněcennosti. Dále jsem sarkasmus viděla na konci projevu, kdy po útoku na některé vlastníky médií, zmínil server, který vypsal anketu o to, kdy Miloš Zeman zemře.

Nejvíce tipovaným rokem byl rok 2020, ale exprezident na to reagoval tím, že se hodlá dožít devadesáti let.

Témata, o kterých tedy Miloš Zeman hovořil, byla již zmíněná participace občanů, a to ve třech odvětvích – ekonomie, sociální odvětví a politika. V oblasti ekonomie by si přál lepší spolupráci mezi zaměstnanci a zaměstnavateli, přičemž připomněl bratry Baťovi, kteří například zaměstnancům neříkali zaměstnanci, ale spolupracovníci. V sociální oblasti zmínil pomoc potřebným krajům, a opět připojil významné jméno, tentokrát Johna Kennedyho, jehož počinem byly mírové sbory. V politickém odvětví měl vizi povinné volební účasti a přímé volby starostů, hejtmanů a primátorů pomocí panašování.

Jak bylo naznačeno, Miloš Zeman v první polovině svého projevu urazil mnoho lidí. Mimo konkrétně zmíněného Zdeňka Bakaly osočil také Českou televizi pro její neobjektivnost. Mnoho lidí začalo odcházet. Rozdíl mezi Petrem Pavlem a Milošem Zemanem, mimo jiné, tvořila také skutečnost, že Miloše Zeman pojmenovával věci útočným způsobem a nebál se toho, že bude terčem kritiky.

2.6. Reakce politiků na inaugurační projev

Jako první dala Česká televize prostor k hodnocení prezidentského projevu Radovanu Víchovi (SPD). Ten projev hodnotil vcelku neutrálně – dle jeho slov se jednalo o klasický prezidentský proslov. Jako pozitivní označil avizovanou snahu prezidenta spolupracovat se všemi politickými stranami. Jako negativní mínil označit sto dní hájení a začal říkat, že není na co čekat, když ho reportér opravil, že to právě budoucí prezident v plánu nemá a chce začít jednat hned. V projevu Radovanu Víchovi chybělo více informací o zahraniční spolupráci a také vyjádření k novému zákonu o valorizaci důchodů, který by dle Víchy měl prezident vetovat.

Dále se vyjadřoval Radek Vondráček (ANO). Na začátek zmínil, že je pro něj Petr Pavel velkou neznámou, jelikož ještě nikdy nezastával veřejnou politickou funkci. Odkázal na jeho činnost v armádě, to se však dle něj nedá úplně srovnávat. Následně byl lehce kritický k faktu, že Petr Pavel nepoděkoval předchůdci za jeho práci pro stát. Vytýkal Pavlovi to, že si mohl dovolit být velkorysý a připomenout, co se bývalému prezidentovi povedlo a na to, co se nepovedlo, zapomenout. Také tvrdí, že by nový prezident neměl mířit pouze na ty občany, kteří ho volili, ale spojovat všechny, i jeho nevoliče. Což je opět věta, kterou prezident doslova řekl, ale byla překroucena ve svůj přímý opak. Vondráček schvaluje prezidentovu zahraniční politiku – plánuje totiž po volbách navštívit všechny sousední státy, což je dle jeho slov jediné dobře.

Ivan Bartoš (Piráti) velmi pozitivně komentuje snahu Petra Pavla chápat prezidentský post jako službu lidem. Dle Bartošových slov je v tomto ohledu Petr Pavel autentický a věří mu, že to myslí vážně. V kritických momentech je prezident stmelovacím prvkem, který je schopen situaci uklidnit a Bartoš si stojí za tím, že to Pavel zvládne. Z inauguračního projevu vyzdvihuje příležitost být slyšet, která je určena pro lidi, kteří chtějí něco udělat jinak, něco změnit.

Vít Rakušan (STAN) taktéž velmi pozitivně hodnotí chápání prezidentského postu jako služby občanům, státu. Zmiňuje civilní jazyk, kterým byl projev přednesen, což podporuje to, čím prezident Petr Pavel plánuje být – prezident lidu. Kladně hodnotí osvěžující závan nové energie, kterou prezidentský úřad po deseti letech dle jeho slov potřebuje. Vít Rakušan připomíná hodnoty prezidenta Havla, které se velmi podobají hodnotám Petra Pavla – podávání si ruky s veřejností, promlouvání k lidem z balkónku. Rakušanovi také bylo

sympatické to, jak se Pavel vyrovnává se svou minulostí a to, že je schopen poučit se ze svých chyb.

Marian Jurečka (KDU-ČSL) byl s projevem velmi spokojený, zmiňuje racionalitu a věcnost. Kladně hodnotil Pavlovo vymezování se vůči tomu, co dělat nechce a jak by to chtěl dělat jinak. Líbí se mu také adresně směřovaná pomoc pro ty, kterých by se to týkalo. V ohledu nové důchodové reformy doufá, že prezident zákon podepíše, jelikož je proti zadlužování státu.

2.7. Mediální zobrazení inauguračního projevu

2.7.1. Blesk.cz

Na stránce Blesk.cz se o inauguraci zmiňují dva články. První je nazván *Zákulisí inaugurace Petra Pavla: Se syny v závěsu, Babiš bez Moniky a přísně tajné šaty pro první dámu*. Druhý se jmenuje: *Prezident odhalil zákulisí inaugurace: Nervózní první dáma, nepíšící pero a vtipky o počasí*. Ani jeden z článků ve svém názvu neuvádí žádné informace, které zazněly v projevu, články nekomentují, nezpravují o obsahu projevu. Zvolenými lexikálními prostředky se snaží navodit exkluzivitu svých článků – slovo zákulisí evokuje to, že se jako čtenáři podíváme na místa, kam se jentak někdo nedostane.

Rozebrány budou tedy pouze části článků, které se týkají inauguračního projevu, a jež jsou pro analýzu relevantní. Tyto části se objevují pouze ve druhém zmíněném článku. Začátek řešil špatné počasí, nervozitu Evy Pavlové a nepíšící pero. O inauguračním projevu pojednává poslední odstavec, kdy Petr Pavel mluví o tom, že ceremonie nemá moc v lásce, ale chápe, že se jedná o důležitý symbolický milník. Úlohu Hradu vidí ve sjednocování lidu. Jedná se pouze o výroky prezidenta, redaktor Blesk.cz do článku nevstupuje, nijak promluvy Petra Pavla nekomentuje.

Oba články míří především na personalizaci, která byla popsána v teoretické části. Petra Pavla deník Blesk.cz vyobrazuje především jako „normálního“ člověka, kterému dopíše pero a jako člověka, jehož žena cítí nervozitu. Cílem je ukázat, že i člověk v nejvyšší politické funkci v ČR – prezident, řeší obyčejné věci a může se tak občanům jevit bližší, důvěryhodnější.

2.7.2. Mladá fronta DNES

Reakce *Mladé fronty DNES* na inaugurační projev Petra Pavla byla studována z tištěného vydání zmíněného deníku. Deník vyšel 10. března 2023, na úvodní stránce byla fotografie Petra Pavla z inaugurace s popisem *Pavlův nástup*.

V krátkém shrnutí pod fotografií je projev srovnáván s projevem Miloše Zemana, kdy redaktori Eva Pospíšilová a Jiří Vachtl tvrdí, že se oba mluvčí pokoušeli o totéž – vyjádřit sounáležitost a být prezidentem pro všechny. Pospíšilová a Vachtl pojmenovávají úsek, kdy Pavel mluvil o populismu a manipulaci: „*Hlavním kritériem posuzování našich činů i osobností se stal úspěch, bez ohledu na jakou cenu a na úkor koho byl dosažen. A často nám to bohužel zdůrazňovali i nejvyšší představitelé státu. Příležitost tak dostávali populisté, kteří svůj vlastní úspěch a vliv opírají o lži, manipulaci a zneužívání strachu.*“¹¹ Redaktori to nazývají jako rýpnutí do bývalého prezidenta a politiků bez toho, aniž by je jmenoval. Dále o rýpnutí mluví Jiří Vachtl na další straně, kde jsou rozebírány proslovy, které následovaly po inauguraci. „*Mít třetí vystoupení během hodiny, to už je na úrovni poslanců s přednostním právem ve Sněmovně,*“ *rýpl si Pavel do nekonečných proslovů poslanců v minulých týdnech.*“¹²

Jak již bylo zmiňováno, volba slov konstruuje naši realitu, naše vnímání daného problému. Pokud se dvakrát po sobě využije slovesa rýpnout si, čtenář nabývá dojmu, že Pavel pouze kritizuje. V druhém případě šlo Pavlův výrok okomentovat například: *poznámenal s humorem Pavel, jenž tímto připomíná dlouhé proslovy poslanců v minulých týdnech.*

Na dalších stranách je inaugurační projev komentován z úst reportéra Roberta Oppelta, který tvrdí, že Pavlův projev byl „*kratší a mnohem méně konfliktní.*“¹³ Zeman se před pěti lety trefoval do Zdeňka Bakaly a opozice. Zde je však také zajímavá volba slov – mnohem méně konfliktní neznamená nekonfliktní. To, co bylo podle reportéra v projevu konfliktní, se dále neuvádí.

Co se týče facebookové stránky *Mladé fronty DNES*, nezmiňuje se tam o inauguraci Pavla jediný článek. Nelze tedy rozebrat komentáře uživatelů pod tímto médiem.

¹¹ Pavlův nástup. *Mladá fronta DNES*. 2023, roč. 34, č. 59, s. 1–4.

¹² Tamtéž, str. 3

¹³ Tamtéž, str. 4

2.7.3. Stránka ČT24 na facebooku

9. března 2023 byl na stránce ČT24 zveřejněn příspěvek o inauguračním projevu Petra Pavla. Okomentován byl takto:

Vrátím důstojnost, respekt, slušnost a další hodnoty, na které se rezignovalo, řekl Petr Pavel v prvním projevu poté, co složil prezidentský slib. Česká společnost není příliš rozdělená, pouze si zvykla víc mluvit o tom, co ji rozděluje, miní nová hlava státu. Za svůj nový tým označil Pavel všechny lidi, ať mu dali ve volbách svůj hlas, volili někoho jiného, nebo nehlasovali.

Podívejte se na slavnostní slib i první projev nového prezidenta.

V titulku se neobjevují žádné hodnotící prvky, ČT24 pouze zpravuje čtenáře o několika bodech, které v projevu prezident pronesl. Záleží samozřejmě i na výběru informací, ale v tomto případě se nejedná o žádnou záměrnou snahu o manipulaci. Příspěvek obsahuje 1,7 tisíce komentářů. Vybrala jsem ty, které reagují na projev a na samotnou osobu Petra Pavla.

2.7.3.1. Národnostní perspektiva

Kategorii *národnostní perspektiva* jsem vybrala z důvodu vysoké četnosti výskytu v komentářích. Téma je pojímáno z více úhlů, uživatelé komentovali jak český národ, například implicitní obavou o strádání českého lidu, ale uživatelé komentovali také Ukrajinu. Vybrány byly dva relevantní komentáře, často se objevovaly tzv. „výkřiky do prázdna,“ kde toho nebylo mnoho k rozebrání.

Komentář č. 1: *„Mluvit o Ukrajině v prvním, inauguračním projevu českého prezidenta je tedy trapné. To si mohl odpustit.“* V komentářích o hodnotící výrazy není nouze. Zde konkrétně uživatel záporně hodnotí zmínku Pavla o statečnosti Ukrajiny a nutnosti pomoci Ukrajině od České republiky. Uživatel zde konkrétně používá slovo trapné, což je v tomto kontextu celkem zajímavé, naznačuje, že by se prezident měl za zmínku o Ukrajině stydět, jelikož to uživateli z nějakého důvodu přijde nevhodné. O vhodnosti a nevhodnosti rozhodují naše zažitá přesvědčení a názory.

Komentář č. 2: *„To je keců a hlavně pomoct opět Ukrajincům a naše lidi nechat chcípát hlady.“* Podobné komentáře se pod videem objevovaly častěji. Lidé se obávají, že pomoc někomu druhému automaticky znamená, že se občané ČR budou mít hůře.

2.7.3.2. Minulost Petra Pavla

Minulost Petra Pavla byla taktéž v komentářích skloňována často. Komentující často zaměňovali minulost s přítomností a měli Pavla za komunistu. Sám Petr Pavel se ke své komunistické minulosti vyjadřoval mnohokrát, říkal, že byl ovlivněn svým okolím a své účasti ve straně lituje. Komentována byla také vojenská minulost, někteří uživatelé byli přesvědčeni, že prezidentským postem získává bývalý generál pravomoc vtáhnout ČR do války a poslat české muže válčit. Pozice generála byla také později využita ke komentářům typu „prezident neumí sám přemýšlet, jelikož byl generálem, kde pouze poslouchal příkazy.“ Obecně neplatí, že by vojáci neměli vlastní úsudek a Petr Pavel byl ještě k tomu na vysokých pozicích, kde se rozhodně musel spoléhat na vlastní myšlení.

Komentář č. 1: „KSC má radost, že se jejich člověk dostal na Hrad.“ Zde uživatel míří na minulost Petra Pavla u KSČ. Pavel se však proti komunistům vymezil a dnes s nimi již nesympatizuje. Vysvětloval také, proč se v minulosti ke straně přidal a označil to jako chybu. Není tedy relevantní v dnešní době spojovat komunisty s Petrem Pavlem. Podobně komentář č. 2.

Komentář č. 2: „*Toto individuum není můj prezident stydím se za něj.Dvakrát skládat prisahu 1 komunistycke strane a dnes demokraciji ,kolikrat ještě prevlikne kabat udavac a estebak.*“

Komentář č. 3: „*Není nas prezident... Je to General který posle cesky lid do války první linii!!!!*“ Toto byl mýtus, který o Petru Pavlovi tvrdili někteří protikandidáti v prezidentské volbě. Chtěli občany zastrašit, využít pozici generála k negativnímu zobrazení osoby Petra Pavla.

2.7.3.3. Sepjetí s vládou

Další téma, které v komentářích rezonovalo často, bylo vztah s vládou. Ukazuje se, že lidé mají obavu o to, že prezident bude ve své funkci myslet především na vládu a bude tu pro ni víc, než pro občany. V dalších komentářích se pak objevuje strach z ovládnání prezidenta vládou, potažmo premiérem. Prezident s vládou samozřejmě spolupracuje, u uživatelů se však vyskytovaly komentáře, které tento vztah chápaly extremisticky.

Komentář č. 1: „*Moc by jsem si přála,aby to byl president všech a ne jenom naší vlády, mám moc ráda naší republiku,ale nyní nemůžeme moc věřit 🙄*“. V tomto komentáři se objevují obavy z toho, že prezident tu bude především pro vládu. Z povahy parlamentní

republiky vyplývá, že vyšší moc zde má premiér. Prezident spolupracuje s vládou, ale i přesto zůstává prezidentem všech občanů.

Komentář č. 2: „*Ten projev mu napsal Fiala ,přesně jeho slova .Tady máte rád a oni ,si nechají důstojnost.* 😊“ Zde nelze říci, nakolik je myšleno vážně, že by prezidentský proslav napsal premiér. Také není přesně uvedeno, jaká slova mají prezident a premiér společná. Komentář byl napsán nejspíše za účelem připodobnění prezidenta k premiérovi, a to v negativním smyslu.

2.7.3.4. Negativní komentáře k formě projevu

Negativních komentářů se pod příspěvky objevovalo mnohem více, než těch pozitivních. Komentáře se vymezovaly jak k projevu, tak i k osobě prezidenta Pavla. Často se v komentářích nacházely narážky na čtenost projevu.

Komentář č. 1: „*Projev nového prezidenta je strašný. Ten projev není jeho. Není od srdce. Není upřímný. Ve mně vzbuzuje nejistotu a obavu, že v ČR ty jeho roky vladaření budou těžké. Ono to i se Zemanem nebylo jednoduché. Jako lídr země by měl stát za svůj lid a vzbuzovat naději a víru k lepšímu. No nevím. Necháme se překvapit. Buď to bude dobré překvapení nebo špatné*“ Prezidenta jsme sledovali v jeho předvolební kampani, kde komunikoval s veřejností, účastnil se debat, takže si občan mohl vytvořit určitý obraz toho, kým Petr Pavel je. Objevuje se zde nejistota a obava z následujících pěti let vlády Petra Pavla.

Komentář č. 2: „*Měl dost času se to naučit nazpaměť jako my děti chaty 77. Kyve hlavou jako ve škole ve 3 třetí třídě. A to je prezident? Nevolila jsem ho a snad další 4 léta ukáží všem co ho volili, že udělali chybu. No,co už je tam a děj se vůle boží.*“ V rámci personalizované politiky je pozornost věnována také osobě prezidenta. Tento konkrétní uživatel se vyjadřuje ke způsobům pohybu prezidenta a faktu, že projev nebyl říkán z paměti. Z tohoto komentáře také vyplývá, že je uživatel pyšný na to, že se (nejspíše ve škole) učili vše nazpaměť a považuje to za vysokou hodnotu.

Komentář č. 3: „*Respekt? Tak co třeba respekt k oběma přítomným bývalým prezidentům....*“ Petr Pavel v úvodu své řeči přivítal předchůdce prezidentského úřadu, takže jim respekt formálně vyjádřil.

2.7.3.5. Pozitivní komentáře k formě projevu

Pozitivních komentářů se pod příspěvky vyskytovalo méně, přesto jsem se rozhodla v rámci zachování objektivity některé připojit. Kladně byla hodnocena především slušnost projevu.

Komentář č. 1: *„Jeho projev, vystupování, vize, hodnoty, jsou po Zemanovi, jak sen. Věřím, že bude líp! Ostatně, horší už to snad být ani nemohlo.“* V tomto komentáři dochází ke srovnání Petra Pavla s bývalým prezidentem Milošem Zemanem. Jsou zmiňovány konkrétní atributy, a to projev, vystupování, vize a hodnoty, které uživatel chápe v opozici proti bývalému prezidentovi.

Komentář č. 2: *„Vstupní projev za mě dobrý, jasný, stručný, bez nějakých zbytečných hesel, i motivační, že ačkoli jsme malá země, můžeme společně dokázat velké věci.“* Uživatel vyzdvihuje především stručnost a jasnost projevu. Zmiňuje zde také motivaci Petra Pavla, která spočívá v tom, že velikost země nedeterminuje její úspěšnost.

Komentář č. 3: *„Konečně slušný projev. Je vidět v komentářích, jak se babišovcům vaří krev. Tomuto jazyku evidentně nerozumí. Hodně štěstí pane prezidente!“* Komentář kladně hodnotí slušnost projevu. Uživatel zároveň naráží na podporovatele hlavního protikandidáta, Andreje Babiše, a tvrdí, že slušnému jazyku nerozumí.

Komentář č. 4: *„Velmi dobrý státnický projev. Tak má mluvit prezident.“*

2.7.4. Stránka Blesk.cz na facebooku

Na facebookové stránce deníku *Blesk* (*Blesk.cz*) se inaugurační projev vysílal živě a diváci ho skrze stránku mohli sledovat a komentovat. Komentář správce stránky je stručný, není zde žádná stopa snahy ovlivnit čtenáře k určitému názoru. Popisek zní: *Inaugurace Petra Pavla: ŽIVĚ z Vladislavského sálu.*

2.7.4.1. Národnostní perspektiva

Komentář č. 1: „*A zas Ukrajina. To snad není pravda, ještě ani nezačal a už máme Ukrajinu zase na talíři. Fakt se mi zvedá žaludek 🤢🤢.*“ Téma s lidmi velmi rezonuje, dle volby příslovce zase se lze domnívat, že jsou lidé z médií přehlčení a nechtějí, aby se téma války na Ukrajině zmiňovalo ještě v prezidentském projevu.

Ukrajina je skloňována také skrze ukrajinskou vlajku, která tam dle uživatele nemá co dělat. **Komentář č. 2:** „*Ted jsem uviděla tam Ukrajinskou vlajku a proc tam je? Nema tam co dělat,když se volí cesky prezident.*“

Dále **Komentář č. 3:** „*myslela jsem,že je to inaugurace českého Prezidenta a ne ukrajinského, nebo europrezidenta.*“ Zde bych zmínila polarizaci na „my“ vs. „oni“. Tento princip je využíván také v jiných komentářích, pozastavíme se u něj u tohoto komentáře. Polarizace Česká republika vs. Ukrajina je jasná, nejsou to stejné státy. Uživatel ale chápe rozdíl mezi Evropskou unií a Českou republikou, i když jsme jejími členy. Lze vyvodit, že je proti členství ČR v EU.

Naznačena je také otázka dodávky zbraní Ukrajině, která rozděluje společnost na souhlasný a nesouhlasný tábor. **Komentář č. 3:** „*🤢🤢🤢🤢 on a tak jediného co se bude zastávat, tak UK, dodávání zbraní, a podporu v zabíjení nevinných lidí.*“

Komentář č. 4: „*No hlavně abys nám vládnul tak jak máš a hájil nás co jsme tady do ne ty co jsou přistěhovali ale náš český lid my jsme tu doma ne oni oni jsou jen a pouze hosté kteří brání některým spolu občanům pracovat.*“ V této ukázce je zmíněn další klasický stereotyp, a to ten, že Ukrajinci (či jiní přistěhovalci) berou práci občanům či jim brání ve výkonu práce. Což je samozřejmě mýtus, pracovních pozic je dostatek jak pro občany ČR, tak pro cizince.

2.7.4.2. Minulost Petra Pavla

V reakcích je často zmiňována dřívější příslušnost Petra Pavla ke Komunistické straně a také jeho funkce generála.

Komentář č. 1: „Agent Pávek by měl sundat „našeptávátka“ za pravým uchem a hovořit bez papíru!“ Zde se také objevuje výtka vůči tomu, že prezident svůj projev místy četl.

Dále **komentář č. 2:** „zelená komunistická guma bez vlastního mozku. Sluha Bruselu a NATO. Né, děkuji, ale můj prezident to není a nebude.“ Zde se objevují některá stereotypní spojení jako „sluha Bruselu“. Používá se ještě „diktát Bruselu/NATO“. Spojení s sebou nesou negativní konotaci – snaží se nám vštípit názor, že nadnárodní společnosti tu nejsou proto, aby spojily národy a společně se dosáhlo změny/lepší obrany apod. Tvrdí nám, že jsou diktátory, jejichž příkazy se za každou cenu musejí vyplnit a vrchní představitelé členských zemí jsou „sluhové bez vlastního mozku.“

Komentář č. 3: „je to ostuda, že v čele státu stojí opět komunista.“ Zde se opět vyskytuje nerelevantní narážka, jelikož Petr Pavel je ve funkci prezidenta nestranně.

Komentář č. 4: „Poslouchala jsem písničky místo této šaškárny s tímto nastrčeným generalisimem.“ Zde mě zaujalo použití slova generalisimo. Je tady použita italská přípona –issimo, jež značí absolutní superlativ, který slouží ke zdůraznění nejvyšší míry určité vlastnosti. V tomto případě je generalisimo míněn jako nejvyšší generál, čímž tedy uživatel vystupňoval pejorativně myšlené slovo generál na ještě vyšší/horší úroveň.

2.7.4.3. Sepjetí s vládou

Komentář č. 1: „Fijalova loutka.“ Zase je využit princip, který byl v komentářích častý – naznačuje, že prezident není schopen vlastního uvažování a je zcela podřízen vládě, konkrétně premiérovi Petru Fialovi.

Komentář č. 2: „Pokud bude váš první krok odvolání premiéra Fialy tak získáte respekt i těch co vás nevolili.“ Tady se objevuje doporučení k odvolání premiéra Fialy, čímž by si nově zvolený prezident mohl získat respekt občanů, kteří ho nevolili. Dochází zde ale také ke zjednodušení, prezident si nemůže usmyslet, že by odvolal premiéra, odvolání je možné za velmi složitých podmínek.

2.7.4.4. Negativní komentáře k formě projevu

Komentář č. 1: „co to tlachá blb. Nás připravuje na peklo a ještě to musí číst ,nic pozitivního a to je konec ,jdu se vyzvracet a už toho člověka nechci vidět.“ Opět se vyskytuje výtka ke čtenosti projevu.

2.7.4.5. Pozitivní komentáře k formě projevu

Komentář č. 1: „*Krasne, dustojne a dojemne.*“

Komentář č. 2: „*Konečně máme prezidenta, za kterého se nemusím stydět.*“ Podobné komentáře se pod příspěvkem objevovaly často. Bývalý prezident v některých občanech vyvolával stud.

Kromě příspěvku s živým vysíláním inauguračního projevu sdílela stránka *Blesk.cz* také další články týkající se inaugurace. Například článek s názvem „*Inaugurační rozpaky v první řadě: Klaus netleskal, Zeman se na Pavla ani nepodíval.*“ Popisek zní: „*všimli jste si? 🙄*“ Což je reakce, která už cílí na čtenářské emoce. Zvolení slova rozpaky nám jako čtenářům předkládá to, co si máme o představených situacích myslet – byly rozpačité. Výběr informací také není náhodný, svou pozornost stránka zaměřuje na bývalé prezidenty a snaží se skrze jejich reakce čtenáři podat jejich chování při projevu či po jeho skončení. To, že někdo nezatleská nebo se na mluvčího ani nepodívá, může být bráno jako projev neúcty. Těžko však odhadovat, zda to bylo záměrem obou jmenovaných. Každopádně článek tímto míří na čtenářské postoje a názory, jelikož si čtenář vytvoří svoji představu podle toho, s kým se identifikuje.

2.8. Didaktická kapitola

V hodinách základů společenských věd, potažmo občanské výchovy na základních školách, je často věnován prostor aktualitám. Učitelé po žácích vyžadují, aby vnímali svět kolem sebe a zajímali se o důležitá společenská témata. Téměř v každodenním zpravodajství se řeší politika, politici mají prostor k rozhovorům či vyjádřením k nějaké situaci, která zrovna rezonuje společností. Často se řeší právě obsah – co se řeší, jaký na to mají žáci názor, jak by se dala situace podle nich vyřešit apod., málokdy s žáky debatujeme o formě. Jak politik mluvil, co říká mezi řádky, jaké využíval prostředky k tomu, aby nás o něčem přesvědčil?

Důležitou kompetencí každého žáka by mělo být to, že rozpozná manipulaci v řeči a celkově v chování politika, dokáže pojmenovat prostředky, kterými politik manipuluje. Manipulaci se ve školství prostoru dostává, ale často se zaměřuje na psaný text, a pokud se rozebírá text mluvený, dle mého názoru je upozaděna emocionální složka. To, jak na nás projev působí. Proto jsem vymyslela několik aktivit, které se zaměřují zejména na pocitovou složku. Lze je zakomponovat do kterékoli hodiny, kterou chceme zaměřit na vnímání emocí v politice.

V souvislosti s RVP lze aktivity zařadit pod výstupy *VO-9-1-03 kriticky přistupuje k mediálním informacím, vyjádří svůj postoj k působení propagandy a reklamy na veřejné mínění a chování lidí a VO-9-1-04 uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích.*

2.8.1. Pracovní list – porovnání dvou projevů, vhodnost/nevhodnost emocionality v různých typech projevů, žákovská zkušenost

První aktivitou je pracovní list, který obsahuje různé otázky na osobní preference při projevech – je to takový startovací bod, u kterého žáci začnou přemýšlet nad formou projevu. Důležité je nejprve si s žáky vymezit samotný projev – protože to nemusí být pouze prezidentský projev v televizi, ale také přípitek na svatbě, promluva kapitána k hráčům v týmu, děkovaná řeč při udílení cen atd. Pokusíme se jich společně vymyslet co nejvíce a zapisovat je na tabuli.

Následovat budou videa (např.: bývalá mluvčí prezidenta Petra Pavla: Markéta Řeháková při vyhlášení výsledků voleb X inaugurační projev Pavla), k nimž se vztahuje první otázka v pracovním listu. Jejich porovnání slouží k uvědomění si toho, co mně jako

příjemci sdělení vyhovuje. Někteří lidé mají radši klidnější projevy, někteří zase emocionálně nabitější.

Pracovní list obsahuje otázky k videím, ptá se na otázky, v jakých typech projevů žák preferuje řeč bez emocí a s emocemi a nakonec téma propojuje s vlastní žákovskou zkušeností, kdy se ptám, zda viděli či se ocitli v situaci, kdy si říkali, že je projev nevhodný. Ptám se na podrobnosti – kdy to bylo, čeho se to týkalo a jak se v situaci cítili.

Projev - co mi vyhovuje a co ne

1 zhlédl/a jsi dvě videa. Které se ti z hlediska formy projevu líbilo více, a proč?

2 V jakých typech projevů preferuješ klidnou, neemocionální řeč?

3 V jakých typech projevů naopak preferuješ emoce?

4 Vzpomeneš si na situaci, kdy si viděl/a nebo se účastnil/a projev(u), u kterého sis říkal/a, že je nevhodný? Popiš situaci - kde to bylo, čeho se to týkalo a jak ses u toho cítil/a?

2.8.2. Roleplaying - politik

Následující aktivita je určena spíše starším žákům. Jedná se o to, že si předvedeme dvě verze politického projevu, přičemž jeden bude slušný a druhý neslušný. Před samotnými projevy si rozebereme jednotlivá kritéria slušnosti a neslušnosti. Neslušný projev by například mohl vypadat tak, že žák nepozdraví, bude u projevu žvýkat žvýkačku, oční kontakt bude zaměřen na jednoho žáka/nebo se naopak bude dívat všude kolem, v jazyce využije nespisovné a expresivní prvky (hele, čmajznout, vodjeď apod.) či bude přehánět mimiku a gestiku. Tyto konkrétní příklady můžeme žákům říci. Vybráni budou dva žáci na slušný projev a dva na neslušný, v ideálním případě vyberu ty, kteří se sami přihlásí. Pro zjednodušení bych žákům připravila témata, na která budou projev tvořit. Samotný projev nemusí být dlouhý, stačí i minuta.

V aktivitě by si žáci měli uvědomit, na jaké aspekty projevu se při recepci zaměřit. Stále se s žáky bavíme na pólech slušnost/neslušnost, ale aktivitu lze rozšířit o aspekt manipulace, na ten však navazuje následující aktivita.

2.8.3. Rozpoznání manipulace v textu/v promluvě

Poslední aktivita je zaměřena na manipulaci. Nejprve by bylo na místě s žáky udělat např.: brainstorming na téma manipulace, ať víme, na co se zaměřujeme. Můžeme uvést hlavní techniky manipulace, pro ukázkou, kterou jsem vybrala, je dobré zmínit polarizaci. My „dobří“ vs. oni „špatní“. Žákům nechám čas na přečtení textu a následně jej s nimi rozeberu. Je dobré udělat si domácí přípravu, abychom byli připraveni.

Rozhovor Newsletteru CEPu s prezidentem Václavem Klausem o globálním oteplování

ROZHOVORY, 19. 2. 2007

Podle environmentálního (zeleného) hnutí jsme svědky globálního oteplování klimatu, jehož příčinou je činnost člověka. Co si o tom myslíte Vy?

V. Klaus: Rozumní lidé – nepodléhající bulvární žurnalistice a sledující výsledky vědeckých výzkumů – vědí, že člověk není viníkem současné, jak se zdá „pouze“ cyklické, fáze globálního posunu klimatu. Vědí, že se seriózní vědci přou, zda vůbec jev globálního oteplování existuje. Vědí, že řada z nich dokazuje, že jde o dlouhodobé planetární cykly, které existují již od diluviálních dob. Domnívají se, že je člověk svou činností může ovlivňovat jen velmi okrajově. Vědí i to, že člověk je naopak „největším bohatstvím“, jak výstižně ukázal například americký ekonom **Julian Simon** ve své knize **The Ultimate Resource**. Ta u nás loni vyšla v překladu a každému vážnému zájemci, který nechce být předmětem „zelené“ manipulace, ji vřele doporučuji k přečtení. Změny klimatu leccos potenciálně způsobit mohou, nicméně právě civilizace a technologické objevy – dílo člověka – nás před jejich eventuálními nepříznivými dopady budou v budoucnu chránit.

Podle environmentalistů je důkazem globálního oteplování tání ledovců.

V. Klaus: Jde opět o stejnou „zelenou“ hru s lidským strachem a obavami. Tání ledovců v globálním měřítku má daleko dlouhodobější cykly. Ve většině okamžiků své existence měla naše Země daleko teplejší klima a ledovců proto bylo daleko méně než dnes. Ledovce ubývají už posledních 10 000 let a zrychleně od skončení „malé doby ledové“ kolem roku 1850. O tom všem dokončují rozsáhlou studii „**Katastrofické**

prognózy ekologů, princip opatrnosti a racionální diskontování času“.

Vypadá to ale, že environmentalisté se shodují na tom, že problémy jsou vážné.

V. Klaus: Zelení jsou mezinárodní politické hnutí, nejsou to žádní vědci, žádní klimatologové. Jsou mezinárodní, tak jako byla vždy v minulosti mezinárodní podobná „globální“ levicová uskupení. Jejich politickým soupeřem byl a je svobodný svět a kapitalismus. Zelení v tomto smyslu nepředstavují nic jiného, než „pokračování války proti svobodnému světu jinými prostředky“. Šíření strachu z globálního ohrožení je metodou, kterou se – ve spolupráci s částí politiků, intelektuálních elit a žurnalistů – dostávají do povědomí veřejnosti, resp. potenciálních voličů.

Odmítáte legislativu na omezování emisí oxidu uhličitého. Jeho koncentrace ale podle vědců stoupá. Proč?

V. Klaus: Kdybych chtěl odpovědět na tuto velmi zavádějící otázku nevázně, řekl bych, že nejlepší cestou by bylo vybit vše živé, co oxid uhličitý produkuje. Pokud bych odpovídal vážně, potřeboval bych k tomu velký prostor a citace skutečně vědeckých prací. Čtenáře proto odkazuji na další publikaci, která u nás také právě vyšla. Napsal ji **Bjorn Lomborg** a jmenuje se **Skeptický ekolog**. On je člověk, který začínal jako „zelený“, ale byl vědecky příliš poctivý na to, aby neřekl pravdu o vědeckých zjištěních, která on – a nejen on - učinil. Ta potvrzují, že Zelené a jejich politické spojence nezajímají fakta, ale výhradně jejich velmi krátkozraké a navysost přízemní politické cíle.

Předseda české Strany zelených Martin Bursík např. prosazuje výrobu energie z obnovitelných zdrojů – větrných a solárních elektráren, spalování biomasy. Aní s tím nesouhlasíte?

V. Klaus: Pan Bursík a jeho kolegové dělají něco úplně jiného. Jejich energetická „konceptce“ nás chce uvést do výrazné energetické nesoběstačnosti a chce ochromit hospodářský a v důsledku toho i celkový život v naší zemi. Každý racionální člověk

v Evropě a ve světě nepochybně ví, že je třeba mít variabilitu energetických zdrojů a že momentálně jedinou bezpečnou a hospodárnou metodou je rozvoj jaderné energetiky, v budoucnosti pak možná i jaderné fúze.

Centrum pro ekonomiku a politiku, Newsletter únor 2007

(Klaus.cz, 2007)

Závěr

Závěry diplomové práce jsou trojí. Co se týče inauguračního projevu, dospěla jsem k názoru, že je velmi obtížné hodnotit připravený oficiální projev, jelikož je třeba více se zaměřit na detaily. Mimika či použité lexikální prostředky zůstávají neutrální, analyzovat lze hlas, dech, pohyby a oční kontakt. Z obsahového hlediska lze zjistit témata, na která se prezident zaměřuje, v roce 2023 při inauguraci Petra Pavla byla těmi tématy pospolitost, národní hrdost, solidarita a výzva k inovacím.

Druhým závěrem je nedostatečný report o inauguraci u vybraných médií. Média sdílela články především před jmenováním a před projevem prezidenta. Konkrétně o projevu stránky *Blesk.cz* a *ČT24* přidaly živé přenosy nebo jeho záznam. *Blesk.cz* také zveřejnil články, které se inaugurace přímo netýkaly – komentovaly nepíšící pero a nervózní první dámu. Na čtenářské emoce cílil především článek také od média *Blesk.cz*, jenž pojednával o „rozpačitých“ situacích při projevu, kdy se Miloš Zeman na Petra Pavla ani nepodíval a Václav Klaus nezatleskal.

Posledním závěrem jsou témata, která s občany nejvíce rezonují a která vyplynula z analýzy komentářů na facebooku. Opakovaly se tři stěžejní motivy, tím prvním byla Ukrajina. V lidech toto téma vyvolává vlnu nevole, nesouhlasí s tím, že by se měla podporovat, bojí se, že ukrajinští uprchlíci brání pracovat českým občanům a vnímají rovnítka v tom, že když se pomůže Ukrajině, automaticky to znamená, že čeští občané budou strádat. Dalším motivem diskuze byla minulost Petra Pavla – jeho příslušnost v KSČ a jeho funkce generála. Někteří lidé uvěřili mýtu, který byl rozšiřován v předvolebním období, že nás Petr Pavel zatáhne do války, jelikož je to bývalý generál.

Objevovaly se komentáře typu „*v čele státu stojí opět komunista*“ a „*KSČ má radost, že se jejich člověk dostal na Hrad.*“ Lidé jsou na komunistickou minulost citliví a asi není překvapením, že jimi toto téma tak rezonovalo. Nutno však zmínit, že komentáře nejsou relevantní, jelikož Petr Pavel byl členem KSČ v minulosti a deklaruje, že není na své členství ve straně hrdý. Třetím tématem bylo sepjetí s vládou. Mnoho občanů má starost o to, aby prezident „*nebyl loutkou premiéra.*“ Implicitně tak vyjadřují nedůvěru ve vládu.

Významným závěrem plynoucím z práce jsou také didaktické materiály vytvořené za účelem přinést do hodin občanské výchovy/základů společenských věd nové aktivity k tématům politického projevu a emocí. Aktivity jsou v souladu s RVP a dají se zařadit pod výstupy *VO-9-1-03 kriticky přistupuje k mediálním informacím, vyjádří svůj postoj k působení*

propagandy a reklamy na veřejné mínění a chování lidí a VO-9-1-04 uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích. Lze je využít také v hodinách mediální výchovy, jeden materiál se zabývá rozpoznáním manipulace v rozhovoru s politikem. Aktivity lze upravovat podle uvážení.

Diplomová práce dle mého názoru přispěla k rozšíření pohledu na prezidentskou funkci a osobu prezidenta. Dopodrobna jsme se zabývali inauguračním projevem, rozbořením emocionality a reakcemi občanů/uživatelů facebooku. Zajímavá by mohla být studie komunikace prezidenta se svými sledujícími na oficiálním instagramovém účtu Petra Pavla. Prezident má tým, který se mu o účet stará a je vidět, že výrazně cílí na mladší generaci – například když se byl podívat ve vlčím výběhu, byla do instagram stories přidána fotka s popisem „*když bych si měl vybrat mezi upírem a vlkem, tak vyberu vlka. #teamjacob.*“ Což je narážka na kultovní ságu *Stmívání*.

Zdroje

Anna Durnová (2019) *Understanding Emotions in Post-Factual Politics : Negotiating Truth*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing. Available at:

<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=2283985&lang=cs&site=ehost-live> (Accessed: 15 January 2024).

BARTOŠEK, Jaroslav. *Jazyk současné české politiky: Určeno pro posl. sociol., žurnalistiky a bohemistiky filoz. fak.* Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1993, s. 7. ISBN 80-7067-331-1. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:5ef0fd0f-6ad6-4847-8490-5924cb5d89ec>

BENEŠOVÁ, Eva. O sémantickém charakteru českého slovosledu. Online. *Slovo a slovesnost*. 1968, roč. 29, č. 1, s. 34-41. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=1593>. [cit. 2024-04-03].

BERANOVÁ, Klára a SOUKUP, Jaroslav. Pavel vyzval Babiše ke zklidnění napětí. Online. *Novinky.cz*. 2023. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/volby-prezidenta-pavel-vyzval-babise-ke-zklidneni-napeti-40420890>. [cit. 2023-11-14].

BRHELOVÁ, Tereza. *Prezidentští kandidáti 2023: sociální síť vs. oficiální debaty* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-11-07]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/182941/120444425.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Diplomová práce. Univerzita Karlova.

DANEŠ, František. Intonace v textu (promluvě). Online. *Slovo a slovesnost*. 1985, roč. 46, č. 2, s. 83-100. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3020>. [cit. 2024-04-05].

DARWIN, Charles. *Výraz emocí u člověka a u zvířat*. Přeložil Josef KRÁL, přeložil Václav PŘÍHODA. Praha: Portál, 2020. ISBN 978-80-262-1583-7.

DOKUMENT: Inaugurační projev prezidenta Miloše Zemana. Online. *Idnes.cz*. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/inaugurace-milos-zeman-prezidentsky-slib.A180308_174823_domaci_evam. [cit. 2024-05-08].

EKMAN, Paul. *Odhalené emoce: naučte se rozpoznávat výrazy tváře a pocity druhých*. Přeložila Eva NEVRLÁ. Pod povrchem. V Brně: Jan Melvil Publishing, 2015. ISBN 978-80-87270-81-3.

FTOREK, Jozef. *Public relations jako ovlivňování mínění: jak úspěšně ovlivňovat a nenechat se zmanipulovat*. 3., rozš. vyd. Komunikace. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3926-7.

GOLEMAN, Daniel. *Emoční inteligence*. Vyd. 2., (V nakl. Metafora 1.). Přeložila Markéta BÍLKOVÁ. V Praze: Metafora, 2011, 315, [10] s. ISBN 978-80-7359-334-6.

GRIM, Jakub. *Důvody Pavlova úspěchu. Zabral „geniální“ slogan o řádu a klidu i plná náměstí. A zvládl i virózu.* Online. Irozhlas.cz. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/volby/petr-pavel-prezident-kampan-rad-a-klid-analyza-duvody-uspechu_2301310500_jgr. [cit. 2023-11-12].

HAVENER, Thorsten. *Tichá řeč těla: jak číst myšlenky a pocity jiných lidí.* Magdaléna POMIKÁLKOVÁ (překladatel). Praha: Grada, 2022. ISBN 978-80-271-3199-0.

HOCHSCHILD, Arlie Russel. *The managed heart: commercialization of human feeling.* London: University of California Press, 2003. ISBN 0-520-23933-4. Available from: <https://caringlabor.files.wordpress.com/2012/09/the-managed-heart-arlie-russell-hochschild.pdf>

HOLÝ, Ladislav. Svoboda, národ a jednotlivec v české kultuře. Online. *Český lid*. 1991, roč. 78, č. 2. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/42701078>. [cit. 2024-01-08].

HRADILOVÁ, Darina. *Funkční aspekty lexikální expresivity v současné češtině.* Monografie. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4841-1.

HRBKOVÁ, Lenka (2014). Emocionální volič: stav studia emocí v politologii. Online. *Acta Politologica* 6, 1, 39-55. ISSN 1803-8220. Dostupné z: <https://acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/00598.pdf>. [cit. 2024-01-08].

HUANG, Shunan. *Diskriminačně zaměřené označování žen na sociálních sítích, porovnání češtiny a čínštin.* Online, Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2023. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/179832/130351969.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2024-07-01].

Inaugurace Petra Pavla: ŽIVĚ z Vladislavského sálu. Online. Facebook.com. Dostupné z: <https://www.facebook.com/Blesk.cz/videos/534730968769595>. [cit. 2024-06-13].

Inaugurační rozpaky v první řadě: Klaus netleskal, Zeman se na Pavla ani nepodíval. Online. Facebook.com. Dostupné z: <https://www.facebook.com/Blesk.cz/posts/pfbid02xa4tumLevintaY2MvMs3KyYbt244RtJ2FFRCKofHGdJJ5Qk7qBY9KEYP1w8WfKQNI>. [cit. 2024-06-18].

JÍLEK, Viktor; BEDNAŘÍKOVÁ, Božena; HORÁKOVÁ, Jitka; KOPEČKOVÁ, Michaela; PITNEROVÁ, Monika et al. *Jazyková expresivita: v hlavních zpravodajských relacích ČT, TV Nova, FTV Prima a TV Barrandov.* Online. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020. ISBN 978-80-244-5801-4. [cit. 2024-03-27].

JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost: [stručný úvod do studia médií a mediální komunikace]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-287-4.

JUREK, Petr. *Oligarchizace, personalizace a prezidencializace v soudobých demokraciích. Kritická reflexe konceptů a analýza českého případu.* Online, Disertační práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2014. Dostupné z: <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/13694/1/%2B%20PhD.pdf>. [cit. 2024-01-10].

KONVALINKOVÁ, Ruth. Úvaha o hodnocení jako jevu lingvistickém. Online. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná*. 1998, roč. 47, č. A46, s. [69]-75. ISSN 0231-7567. Dostupné z: <https://hdl.handle.net/11222.digilib/100301>. [cit. 2024-05-10].

KOUKOLÍK, František a DRTILOVÁ, Jana. *Život s deprivanty. II, Základy stupidologie. Makropulos*. Praha: Galén, c2002. ISBN 80-7262-078-9.

KREJČÍ, Oskar. *Politická psychologie*. Praha: Ekopress, 2004. ISBN 80-86119-84-X.

LINEK, Lukáš, VOŽENÍLKOVÁ, Marcela. Strany na ústupu, lídři na vzestupu? Online. *Sociologický časopis*. 2017, roč. 53, č. 2. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/44823793>. [cit. 2024-01-10].

LIPOLD, Jan. Komentář: Volby rozhodne vašeň. Lepší zpráva pro Pavla, nebo pro Babiše? Online. *Seznamzpravy.cz*. 2023. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/volby-prezidentske-komentar-volby-rozhodne-vasen-lepsi-zprava-pro-pavla-nebo-pro-babise-223942>. [cit. 2023-11-14].

LUKAS, Josef a SMOLÍK, Josef. *Psychologie vůdcovství*. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-2139-9.

MACA, Tomáš. Fotky ve flanelce a s vánočkou nestačí, emoce do kampaně ale patří, říká socioložka. Online. *Aktuálně.cz*. 2023. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/sociolozka-mlada-generace-hleda-politiky-s-autentickym-pribe/r~860dc7f891b711ed82b7ac1f6b220ee8/>. [cit. 2023-11-14].

Marek Nekula, Jana Valdřová (2017): FEMINISTICKÁ LINGVISTIKA. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: https://www.czechency.org/slovník/FEMINISTICKÁ_LINGVISTIKA

MAREK, Pavel. K typologii osobnosti v politice a politické straně. Online. *ACTA UNIVERSITATIS PALACKIANAE OLOMUCENSIS FACULTAS PHILOSOPHICA POLITOLOGICA* 4. 2005, s. 123-135. Dostupné z: http://oldwww.upol.cz/fileadmin/user_upload/Veda/AUPO/AUPO_Politologica_4_.pdf#page=117. [cit. 2024-01-12].

MARTINEK, Jan. Politolog Gregor: Jen jeden kandidát víří negativní emoce. Online. *Novinky.cz*. 2023. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/volby-prezidenta-politolog-gregor-jen-jeden-kandidat-vmri-negativni-emoce-40420941>. [cit. 2023-11-14].

MCCOMBS, Maxwell E. *Agenda setting: nastolování agendy - masová média a veřejné mínění*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-591-2.

Media projekt. Online. Unievydavatel.cz. 2024. Dostupné z: https://www.unievydavatel.cz/gallery/files/2024_05_16%20-%20C4%8CUV%20-%20Z%C3%A1kladn%C3%AD%20v%C3%BDsledky%20Media%20projektu%20za%20%20Q%202023%20a%C5%BE%201%20Q%202024.pdf. [cit. 2024-06-24].

„Milá ženo Ivanko...“ Přečtěte si celý inaugurační projev prezidenta Miloše Zemana. Online. Irozhlas.cz. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/cely-inauguracni-projev-milose-zemana_1803081749_bar. [cit. 2024-05-07].

MUŽÍK, Michal. Úzkost a hněv v politické psychologii. Online. *Československá psychologie*. 2019, roč. 64, č. 6. Dostupné z: <https://ceskoslovenskapsychologie.cz/index.php/csps/article/view/10/9>. [cit. 2024-01-08].

NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0763-6.

NAVARRO, Joe. *Tajemství řeči těla: gesta, která prozradí více než slova*. Lenka VLČKOVÁ (překladatel). Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2477-0.

NEKVAPIL, Jiří a MÜLLEROVÁ, Olga. K pauzám v komunikačním procesu. Online. *Slovo a slovesnost*. 1988, roč. 49, č. 3, s. 202-208. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3240>. [cit. 2024-04-05].

NEKVAPIL, Jiří a MÜLLEROVÁ, Olga. Pauzy v mluveném textu. Online. *Slovo a slovesnost*. 1986, roč. 47, č. 2, s. 105-113. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3096>. [cit. 2024-04-05].

NĚMEC, Igor. Slovtvorný význam a expresivita. Online. *Slovo a slovesnost*. 1972, roč. 33, č. 2, s. 116-121. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=2155>. [cit. 2024-04-03].

Pavlův inaugurační projev politiky rozdělil. Vládní jsou spokojeni, opoziční měli výhrady. Online. ct24.ceskatelevize.cz. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/pavluv-inauguracni-projev-politiky-rozdelil-vladni-jsou-spokojeni-opozicni-meli-vyhrady-9130>. [cit. 2024-05-05].

Pavlův nástup. *Mladá fronta DNES*. 2023, roč. 34, č. 59, s. 1-4.

POLÁČKOVÁ ŠOLCOVÁ, Iva. *Emoce: regulace a vývoj v průběhu života : funkce a zákonitosti emocí, sociální a kulturní souvislosti, měření emocí*. Praha: Grada, 2018, 237 s. Psyché. ISBN 978-80-247-5128-3.

Prezident odhalil zákulisí inaugurace: Nervózní první dáma, nepíšící pero a vtípky o počasí. Online. *Blesk.cz*. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-politika/737791/prezident-odhalil-zakulisi-inaugurace-nervozni-prvni-dama-nepisici-pero-a-vtipky-o-pocasi.html>. [cit. 2024-07-02].

PRINZ, Jesse. Are emotions feelings?. *Journal of consciousness studies*, 2005, 12.8-9: 9- 25.

RENZETTI, Claire M. a CURRAN, Daniel J. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0525-2.

Rozhovor Newsletteru CEPu s prezidentem Václavem Klausem o globálním oteplování. Online. Klaus.cz. Dostupné z: <https://www.klaus.cz/clanky/1957>. [cit. 2024-07-01].

SAPOLSKY, Robert M. *Chování: biologie člověka v dobrém i ve zlém*. Přeložil Pavel PECHÁČEK. Zip, svazek 68. Praha: Dokořán, 2019. ISBN 978-80-7363-947-1.

SLAMĚNÍK, Ivan. *Emoce a interpersonální vztahy*. Psyché. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3311-1.

Slib a projev nového prezidenta Petra Pavla. Online. Facebook.com. Dostupné z: <https://www.facebook.com/CT24.cz/videos/571486221595691>. [cit. 2024-06-13].

ŠIMEK, Jiří. *Lidské pudy a emoce: Jak jim porozumět a jak s nimi žít*. Praha: Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-121-2.

TOMKOVÁ, Aneta. *Mediální obraz druhého kola prezidentských voleb v televizním vysílání* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-11-07]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/186014/120457183.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Diplomová práce. Univerzita Karlova.

VOŽENÍLKOVÁ, Marcela. *Personalizace politiky v České republice*. Monografie, svazek č. 69. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2018. ISBN 978-80-210-8931-0.

Zákulisí inaugurace Petra Pavla: Se syny v závěsu, Babiš bez Moniky a přísně tajné šaty pro první dámu. Online. *Blesk.cz*. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-politika/737594/zakulisi-inaugurace-petra-pavla-se-syny-v-zavesu-babis-bez-moniky-a-prisne-tajne-saty-pro-prvni-damu.html?kapitola=2760634>. [cit. 2024-07-02].

Životopis. *Hrad.cz* [online]. [cit. 2023-11-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/zivotopis>